

ΤΟ ΖΑΓΟΡΙΟ ΜΑΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ
ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ & ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΖΑΓΟΡΙΟΥ

Σίνα 4, 454 44 ΙΩΑΝΝΙΝΑ, Τηλ.: 0651-74000 ΦΑΞ: 0651-79286

ΕΤΟΣ ΚΒ'
ΑΡ. ΦΥΛΛΟΥ 265
ΜΑΪΟΣ
2000

ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΓΙΟΡΤΗ ΤΗΣ ΜΗΤΕΡΑΣ

Στο φύλλο του «Ζαγοριού μας» αρ. 263/Μαρτίου 2000 γράψαμε για τη γυναίκα, με την ευκαιρία του παγκόσμιου γιορτασμού της στις 8 Μάρτη. Προσπαθήσαμε, όσο επέτρεπε ο χώρος, να υπογραμμίσουμε την κολοσσιαία αξία της γυναίκας. Γράψαμε σχετικά: «...Στο πλάσμα αυτό της Φύσης, που πλάστηκε για να διαιωνίζει τη ζωή, που είναι ταυτόσημη με τη ζωή, που γεννά τη ζωή μέσα απ' τη δική της ύπαρξη στη ζωή. Και μόνο γι' αυτό η Γυναίκα είναι —και θα έπρεπε να θεωρείται— ΣΥΜΒΟΛΟ ΖΩΗΣ...».

Αυτή είναι η μια πλευρά του ...νομίσματος. Η άλλη πλευρά, που ολοκληρώνει την έννοια και το ρόλο της Γυναίκας στη ζωή και την ανθρώπινη Κοινωνία είναι η γυναίκα ΜΑΝΑ-ΜΗΤΕΡΑ.

Γι' αυτή τη μεγάλη προσφορά της γυναίκας-Μητέρας έχει καθιερωθεί παγκόσμιος γιορτασμός τη δεύτερη Κυριακή του Μαΐου, που φέτος είναι στις 14/5, Κυριακή των Μυροφόρων (συγκυριακός συνδυασμός). Έτσι, μια ανθοδέσμη ή ένα γράμμα που να ταιριάζει στην προσωπικότητά της, είναι για όλους μας, η ελάχιστη και επιβεβλημένη έκφραση ευγνωμοσύνης κι αγάπης.

Μόνο μια Μητέρα μπορεί να εκφράσει το μέγεθος της αξίας της και της προσφοράς της στη ζωή και την ανθρώπινη Κοινωνία. Γιατί μόνο μια γυναίκα-Μητέρα κυοφόρησε εννιά μήνες στα σπλάχνα της μια καινούρια ζωή, ένωσε τα ανήλικα σκιρτήματά της, πόνεσε στη γέννα της, τη μελούσε με το ίδιο της το Είναι, ξαγρύπνησε στο πλάι της, καρδιοχτύπησε, έχυσε δάκρυα πόθου και απόγνωσης, ώπου η ίδια η ζωή να σταθεί στα πόδια της και να πάρει αυτόνομα το δικό της δρόμο. Μέσα σ' αυτό το καμίνι ενός συνόλου συναισθημάτων της, θετικών ή αρνητικών, ευχαριστιών ή δυσάρεστων, ο χαρακτήρας μιας Μάνας-Μητέρας κατεργάζεται για ν' ατσάλώσει ψυχή και πνεύμα, σώμα κι αντοχή. Μέσα σ' αυτή τη δοκιμασία η Μάνα-Μητέρα αποκτά τη μεγάλη δύναμη να αντιστέκεται και αντιμετωπίζει τις αντιξοότητες της ζωής να γίνεται προσφορά αγάπης, συγγενικής, ανθρώπινης, τρυφερότητας και φροντίδας.

Όλοι εμείς οι άλλοι είμαστε απλώς δέκτες αυτών των συναισθημάτων της, άλλοι λιγότερο άλλοι περισσότερο, συνεπώς απρόσφοροι να προσδιορίσουμε το βάθος και το πλάτος τους.

Ο ποιητής Γ. Μαρκοράς, με απλά λόγια αποτύπωσε το μέγεθος του νοήματος της Μάνας, σ' ένα ποιήμα του γι' αυτή:

«Μάνα! Δεν βρίσκεται/λέξη καμμία
νά'χει στον ήχο της/τόση αρμονία.
Ξαν ποίος να σ' άκουσε/με στήθος κρύο,
όνομα θείο;

«Θεωρώ σκόπιμο ν' αποφύγω το ξετύλιγμα δικών μου σκέψεων, για να παραθέσω κάποια στοιχεία που εύγλωττα εκφράζουν το μέγεθος της

αστείουτης αγάπης της Μάνας για τα δικά της ανθρώπινα πλάσματα, που είναι κομμάτι απ' τον ίδιο τον εαυτό της.

Ένας μύθος μιλάει για τη μανία ενός παιδιού που σκότωσε τη μάνα του (Συμβαίνουν και στην πραγματικότητα). Τόση ήταν η ανεξέλεγκτη μανία του που ξερίζωσε την καρδιά της και την πήρε μαζί του φεύγοντας. Στο δρόμο του, υπό το κράτος της μανίας του και του θολωμένου μυαλού

Η Μάνα της Αφρικής

του, σκόνταψε κι έπεσε. Σα σηκώθηκε, άκουσε την καρδιά της Μάνας του να του λέει μ' αγωνία: —«Χτύπησες παιδί μου;». Πολλές φορές οι μύθοι μπορούν να εκφράσουν νοήματα που δεν εκφράζει η ίδια η πραγματικότητα. Ο Μπαλζάκ έγραψε: «Η καρδιά της μητέρας είναι μια άβυσσος, στο βάθος της οποίας βρίσκεται πάντοτε η συγγνώμη».

Μεταφορικά, ο Δ. Καμπούρογλου έγραψε κάτι ανάλογο, με βάση την προσαγόρευση της Γης Μητέρας: «Δίκαια ονομάζουμε τη γη-Μητέρα, αφού την ποδοπατάμε κι αυτή δεν παύει να μας δίνει καρπούς και άνθη».

Και τώρα στην πραγματικότητα. Πολύ περιληπτικά, για να μην ξεχνάμε και το χώρο μας, μεταφέρω πραγματικό γεγονός που συνέβη σε ορεινό χωριουδάκι της Ηλείας, που δημοσιεύτηκε στην «Ελευθεροτυπία» της 3/11/99 σε ανταπόκριση του Μ. ΝΟΔΑΡΟΥ από Πύργο, που υπογραμμίζει:

«...την απέραντη θάλασσα αγάπης που μπορεί να κλείνει μέσα της η καρδιά μιας Μάνας για τα παιδιά της... Μια 87χρονη γριούλα που ζούσε ήρεμα σ' αυτό το χωριουδάκι μαθαίνει πως ο γιός της, στην Αθήνα, είχε ελάχιστη ζωή κι ο θάνατός του ζήτημα χρόνου. Συγκλονισμένη είπε: —«Θα πάω πρώτη εγώ στον Άδη να τον περιμένω. Να ετοιμάσω στο σπλάχνο μου ζεστό φαγητό και καθαρά ρούχα». Τό'πε και τό'καμε. Επαψε να τρώει κι αρνούμενη κάθε επαφή με τη ζωή, επέσπευσε το θάνατό της πριν εκείνου του γιου της. Επιβεβαιώνεται έτσι ο Σοφοκλής που είπε: —«Τα παιδιά είναι η άγκυρα που κρατά στη ζωή τη μητέρα».

Αναφέρομαι, στη συνέχεια, στη Ζαγορίσια Μάνα-Μητέρα. Και τούτο, γιατί ο δικός της ρόλος στη ζωή των χωριών του Ζαγοριού, υπήρξε απροσμέτρητος, γιγάντιος. «Θύμα» της εκτεταμένης μετανάστευσης των ανδρών στα «ξένα» για καζάντιο, επωμίστηκαν τις ευθύνες Μάνας και Πατέρα για την ανατροφή των παιδιών, τη φροντίδα και περιποίηση ηλικιωμένων ατόμων και ολοχρονίς, απ' την αυγή ως το σούρουπο, στο χωράφι, το αμπέλι, τη στάνη και στην εκκλησιά Χριστούγεννα και Πάσχα. Το χωράφι ή άλλος χώρος δουλειάς έγιναν, πολλές φορές, το μαγευτήριο της καινούριας ζωής που αντίκρυζε όχι μόνο το φως της μέρας αλλά και την τραγικότητα αυτής της ίδιας της ζωής, όταν τυλιγμένη στην ποδιά της μάνας όδευε προς τη θαλπωρή της οικογενειακής εστίας. Σ' αυτή «την καρτερική Ζαγορίσια Μάνα, που ήταν ο στύλος του σπιτιού και κόρφος για την οικογένεια» αφιερώθηκε το σύγγραμμα «Αρίστη και Δυτ. Ζαγόρι» των Φ. Πέτσα και Γ. Σαραλή, 1982, την έκδοση του οποίου επιμελήθηκα.

Θα κλείσω την αναφορά μου στη γυναίκα-Μάνα, με μια οπτική παρεμβολή, που μιλάει παραστατικά για το φαινόμενο Μάνας-Μητέρας και τα ποικίλα νοήματα του ρόλου της στη ζωή.

Είναι γνωστό, ότι πολλές χώρες της Αφρικής υποφέρουν από λιμούς, ασθένειες, πολέμους κλπ. Το βιοτικό του επίπεδο τραγικό, απάνθρωπο, σκληρό! Ο Τύπος, καθημερινά, παρουσιάζει φρικαστικές εικόνες ανθρώπινων πλάσμάτων, σκελετωμένων, ανήμπορων να σταθούν στα πόδια τους, να ψυχορραγούν, θύματα αντίξων περιστάσεων και συνανθρώπινης απάθειας και αναλγησίας! Η Εικόνα της «Μάνας της Αφρικής», που παραθέτω, με το άδειο και παγερό βλέμμα απόγνωσης και πόνου για το σκελετωμένο σπλάχνο της που ψυχορραγεί από αστία.

Ας είναι το κείμενό μου τούτο, ένα τριαντάφυλλο προς τη Μάνα-Μητέρα έκφραση απλού, άδολου, πηγαίου ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ για την αγάπη της και προσφορά σε όλους εμάς, αλλά και μια συνανθρώπινη ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑ για το Σταυρό του Μαρτυρίου χιλιάδων Μανάδων της Αφρικής.

ΣΤ. ΣΥΚΙΩΤΗΣ

Η ΦΥΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ - ΑΡΩΜΑ ΑΙΩΝΙΑΣ ΑΝΟΙΞΗΣ

Η πολύτιμη συμβολή του ΓΙΩΡΓΟΥ ΣΦΗΚΑ στη λουλουδένια προβολή της ιδιαίτερης και της μεγάλης μας Πατρίδας (Ζαγόρι-Ήπειρος-Ελλάδα)

Ο εκλεκτός συγγραφέας Γιώργος Σφήκας με τα σπάνια βιβλία του: «μελισσοκόμος» της χλωρίδας (και πανίδας) του καιρού μας του τόπου μας. Σωστό «μελίσι του θεού» Λουλουδένια (άπειρες έγχρωμες εικόνες) προβολή της Γενέθλιας για και σωστή καταγραφή των πάντων (ανθισμένες βουνοπλαγιές του Ζαγορίου-της Ήπειρου-της Ελλάδας και της Κύπρου). Φυσικά χρώματα και αρώματα σε σειρά διαλεχτών και σπάνιων βιβλίων, που γράφτηκαν με κόπο, φροντίδα και ξεχωριστό μεράκι.

Γράφει ο Λευτέρης Παπαθανασίου

Τύχη αγαθή και ευγενική φροντίδα φίλου έφεραν στα χέρια μας τα «χρυσά» τα πολύτιμα βιβλία του Γιώργου Σφήκα (μνημειώδεις πράγματι εκδόσεις). Μέγιστες οι προσπάθειες, άθλος πραγματικός, αγώνες και αγωνία χρόνων και συνακόλουθα μεγάλος ο θαυμασμός και εγκάρδιες οι ευχές και οι ευχαριστίες ευγνώμονες προς τον συγγραφέα, λάτρη της φύσης και του αγιασμένου και πανέμορφου τόπου μας (Πολύχρονη κοπιαστική, πολυδάπανη εργασία, σκοπός ζωής).

1) **Ήπειρος** (με 180 έγχρωμες φωτογραφίες χάρτες και σχεδιαγράμματα), εκδ. Κέδρος 1991 σελ. 188)

2) **Τα βουνά της Ελλάδας** (χάρτες, σκίτσα, φωτογραφίες), Ευσταθιάδης GROUP Α.Ε. σελ. 204

3. **Αγριολούλουδα της Ελλάδας** (με 151 φωτογραφίες και σκίτσα του συγγραφέα), Ευσταθιάδης Α.Ε. 1992, σελ. 124.

4. **Δέντρα και θάμνοι της Ελλάδας** (με 400 έγχρωμες φωτογραφίες και σκίτσα του χρυσόχειρη συγγραφέα), Ευσταθιάδης Α.Ε. 1999, σελ. 219.

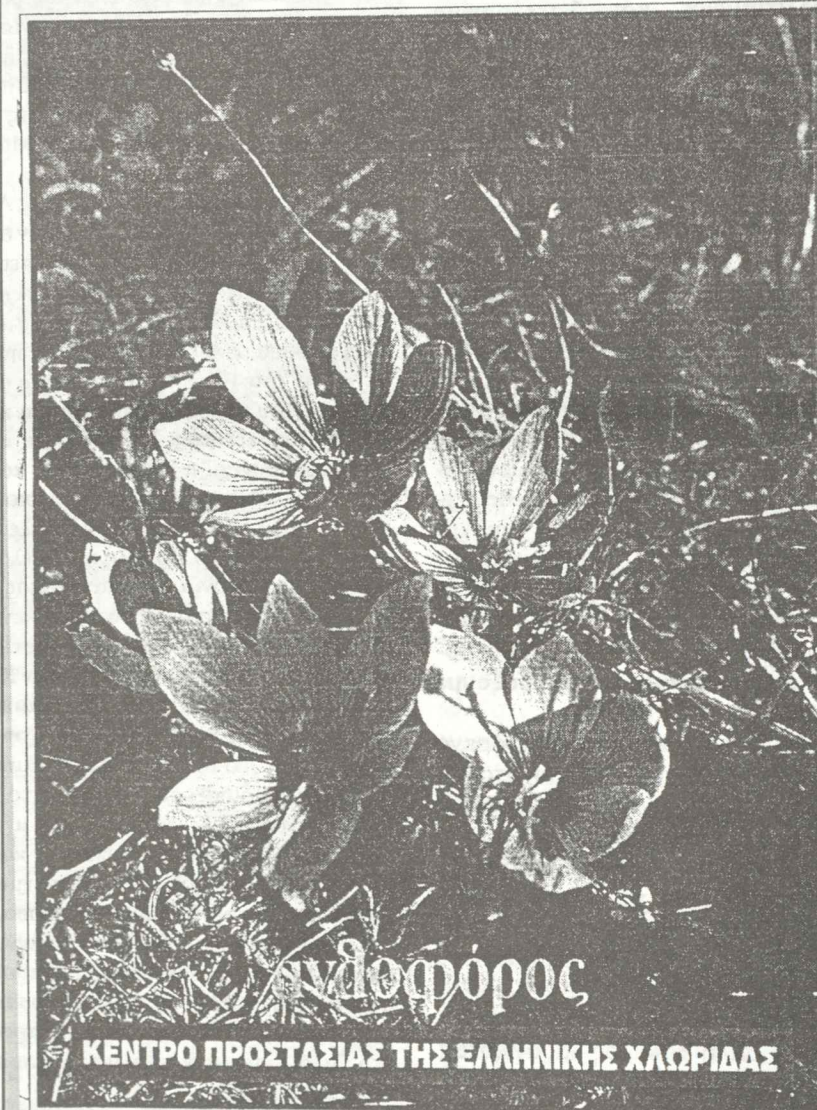
5. **Τα ενδημικά φυτά της Ελλάδας** «Ανθοφόρος». Κέντρο Προστασίας Ελλην. Χλωρίδας, εκδ. Οργάνωση μέσων ερμηνείας περιβάλλοντος ΕΠΕ, 1999.

6. **Φαρμακευτικά φυτά της Ελλάδας** (με έγχρωμη εικονογράφηση), Ευσταθιάδης Α.Ε. 1999, σελ. 142

7. **Αγριολούλουδα της Κρή-**

τα Ενδημικά Φυτά της Ελλάδας

ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΦΗΚΑΣ

ΚΕΝΤΡΟ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΧΛΩΡΙΔΑΣ

της (με 450 έγχρωμες φωτογραφίες), Ευσταθιάδης Α.Ε. 1999, σελ. 310.

8. **Αγριολούλουδα της Κύπρου** (με 215 έγχρωμες εικόνες) του συγγραφέα, Ευσταθιάδης Α.Ε. 1998. Σελ. 320.

«ΚΑΙ ΕΙΠΕΝ Ο ΘΕΟΣ ΒΛΑΣΤΗΣΑΤΩ Η ΓΗ ΒΟΤΑΝΗΝ ΧΟΡΤΟΥ ΣΠΕΙΡΟΝ ΣΠΕΡΜΑ ΚΑΙ ΕΓΕΝΕΤΟ ΟΥΤΩΣ. ΚΑΙ ΕΞΗΝΕΓΚΕΝ Η ΓΗ ΒΟΤΑΝΗ ΧΟΡΤΟΥ ΣΠΕΙΡΟΝ ΣΠΕΡΜΑ ΚΑΙ ΕΓΕΝΕΤΟ ΟΥΤΩΣ. ΚΑΙ ΕΙΔΕΝ Ο ΘΕΟΣ ΟΤΙ ΚΑΛΟΝ ΚΑΙ ΕΓΕΝΕΤΟ ΕΣΠΕΡΑ ΚΑΙ ΕΓΕΝΕΤΟ ΠΡΩΙ, ΗΜΕΡΑ ΤΡΙΤΗ».

ΑΥΤΟΥ ΕΝ ΑΥΤΩ ΚΑΤΑ ΓΕΝΟΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΓΗΣ. ΚΑΙ ΕΓΕΝΕΤΟ ΟΥΤΩΣ. ΚΑΙ ΕΞΗΝΕΓΚΕΝ Η ΓΗ ΒΟΤΑΝΗ ΧΟΡΤΟΥ ΣΠΕΙΡΟΝ ΣΠΕΡΜΑ ΚΑΙ ΕΓΕΝΕΤΟ ΟΥΤΩΣ. ΚΑΙ ΕΙΔΕΝ Ο ΘΕΟΣ ΟΤΙ ΚΑΛΟΝ ΚΑΙ ΕΓΕΝΕΤΟ ΕΣΠΕΡΑ ΚΑΙ ΕΓΕΝΕΤΟ ΠΡΩΙ, ΗΜΕΡΑ ΤΡΙΤΗ».

Γένεσις Κεφ. Α, παρ. 11-1315

Τα δώρα της δημιουργίας στόλισαν τη μικρή χερσόνησο της Βαλκανικής που είναι η χώρα μας. Απλώθηκαν τα φυτά στ' ακρογιάλια της, τα' αμμουδερά ή τα' απόκρημνα, στα βουνά με τις κοιλάδες, τις πετροπλαγιές και στα δύσβατα φαράγγια τους, στις μικρές ηλιόλουστες πεδιάδες, στα νησιά τα σπαρμένα στο πέλαγος, στην ενδοχώρα με τις ορεινές ραχοκοκαλιές της..

Η ελληνική χλωρίδα εξακολουθεί να κινεί το ενδιαφέρον των ερευνητών. Η ποικιλία και οι ιδιαιτερότητές της αποτελούν τον κινητήριο μοχλό για πάμπολλες ερευνητικές αποστολές και μελέτες. Η ομορφιά της συνεχιζει να εμπνέει τις τέχνες. Οι άνθρωποι γράφουν γι' αυτήν, περιγράφοντας το πλήθος των ειδών της, από τα πανάρχαια χρόνια.

Κάτω από το πρίσμα αυτού του θεωρούμε ότι η ενασχόληση μας με την ελληνική χλωρίδα, που γίνεται από την έκδοση του βιβλίου αυτού, αποτελεί για μας πραγματικά ξεχωριστή ευκαιρία. Και τιμή.

Ο Γιώργος Σφήκας δοκιμασμένος για χρόνια πολλά ερευνητής της ελληνικής φύσης, έχοντας επισκεφτεί όλες τις γωνιές γνωστές και άγνωστες, της ελληνικής επικρατείας που προσφέρουν φιλοξενία στα φυτά της, επιμελήθηκε, με το μεράκι που τον χαρακτηρίζει, τον κατάλογο των ενδημικών φυτών της χώρας μας.

Έτσι, δημιουργήθηκε το βιβλίο αυτό. Εμπλουτίστηκε με πολύτιμο φωτογραφικό υλικό, για την έκδοση του οποίου καθοριστική υπήρξε η συμβολή της εταιρείας Μπάστας - Πλέσσας ΑΒΕΕ, στην οποία ευχαριστούμε θερμά.

Προσδοκούμε ότι «Τα Ενδημικά Φυτά της Ελλάδας» θα αποτελέσουν μια χρήσιμη βιβλιογραφική πηγή για όσους σκύβουν με προσοχή στη μελέτη της ελληνικής χλωρίδας, αλλά όχι μόνο. Πιστεύουμε ότι είναι ένα βοήθημα αναγκαίο για κάθε έναν που ασχολείται με την ελληνική φύση είτε από απλό ενδιαφέρον είτε με στόχο την ορθή προστασία και διαχείρισή της.

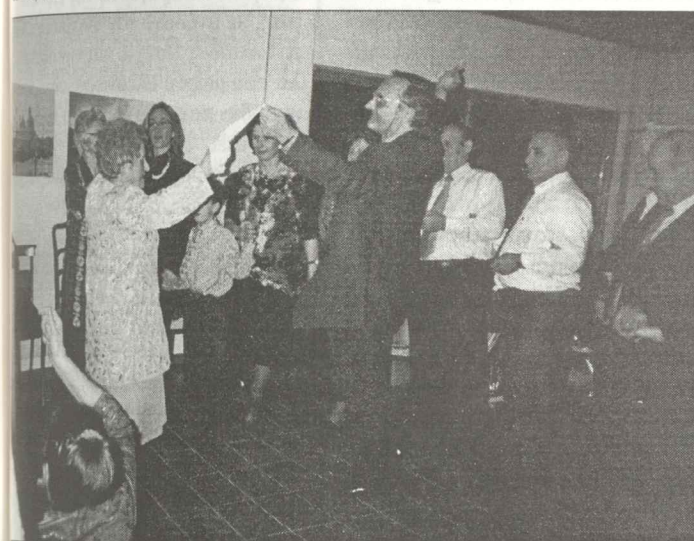
Οργάνωση Μέσων Ερμηνείας Περιβάλλοντος ΕΠΕ»

ΕΝΑ ΝΟΣΤΑΛΓΙΚΟ ΑΝΤΑΜΩΜΑ ΤΣΕΡΒΑΡΙΩΤΩΝ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ

Στο κλέσμα της συγχωριανής μας κυρίας Αγγαίρας Λευτεριώτου-Βολογιαννίδου, με την ευκαιρία της ονομαστικής της εορτής, ανταποκριθήκαμε όλοι οι καλεσμένοι με ιδιαίτερη τιμή και χαρά. Ήταν Κυριακή Μεσημέρι 19 Δεκεμβρίου 1999, Χειμωνιάτικη αλλά ηλιόλουστη μέρα με μεγάλη συγκέντρωση στους δρόμους, ως η τελευταία Κυριακή του χρόνου, και όλους επί ποδός για τις αγορές εν όψει των Χριστουγέννων, της Πρωτοχρονιάς και της αλλαγής του αιώνα.

Το πρόβλημα της έντονης κίνησης το νιώσαμε πιο έντονα κυρίως όσοι μένουμε μακριά από τα Ζαγορία Αττικής, όπου διαμένει μόνιμα η οικοδέσποινα μαζί με το γιό της Μάριο και τη νύφη της Εύη.

Η υποδοχή ήταν κάτι παραπάνω από καταπληκτική. Το περιβάλλον πολύ ευχάριστο. Ακόμη και οι παππούδες που πήγαιναν στο σπίτι της εορτάζουσας για πρώτη φορά, ένοιωθαν «σα στο σπίτι τους». Πώς ευχόμενοι άλλωστε όταν βλέπουν πως δυο σπίτια, μάνας και γιού, ορθάνοιχτα και ενωμένα είναι, να υποδέχονται τους δικούς τους ανθρώπους;

Από την πρώτη επικοινωνία με το χώρο υποδοχής γινόταν αντιληπτή η σχολαστικά προγραμματισμένη εκδήλωση. Στο τραπέζι ποικιλία αρωματικών ορεκτικών και ποτών που ικανοποιούσαν και τα πιο δύσκολα γούστα. Στα βάθα όμορφα λουλούδια, καλοβαλμένα κατά τέτοιο τρόπο που έδιναν την εντύπωση ότι υποκλίνονταν στους καλεσμένους. Στο βάθος του δωματίου υπο-

λήθη από το στερεοφωνικό σύστημα ακούγονταν χαμηλόφωνα τα μαγνητοφωνημένα τραγούδια «Τηρόνη Καψάλη, που αγγίζουν την ψυχή και ενώνουν συναισθηματικά ακόμη και τους πιο «δύσκολους» Τσερβαριώτες.

Εάν τον είχαμε μαζί με το Γρηγόρη, αυτή ήταν η πρόθεση της εορτάζουσας, αλλά δυστυχώς το απέναντί της του άρταστου Ζαγοριώτη λαλατή μας δεν της επέτρεψε να του ζητήσει τέτοια χάρη. Απολάσσετε όμως για μια άλλη φορά.

Σε θέση ετοιμότητας και το σύστημα μαγνητοσκόπησης της εκδήλωσης και του προγραμματισμού γλεντιού που θα ακολουθήσει. Το χειρίζονταν, με τόση άνεση, ο Μάριος Λευτεριώτης.

Στο σολόνι, στους διαδρόμους, μπροστά από το μπουφέ που συνεχώς ενισχύεται με «του ποτού» γάλα, διακρίναμε, εκτός των οικοδεσποτών και των οικιακών τους βοηθών, τους:

Πάνο και Σμέλα Σιούτη, Ανδρέα και Θηρεσία Φαρμάκη, Πέτρο και Άννα Σαραντοπούλου, Αριστείδης και Σοφούλα Χρόνη, Πάκη και Νίκη Γκογιάννου με το γιό τους Δημήτρη, Νόκο και Θέτιδα Νίκο, Γιάννη και Ουρανία Τζόκα, Θρασύβουλο και Κάτια Λιόγκα, Κώστα Βλαστό με την κόρη του Κίρκη, Κώστα και Ελένη Καρπούζη, Χριστόφορο και Λίτσα Βολογιαννίδη, Μανώλη και Εριέττα Σουλιώτη, Παναγιώτη και Μαρία Παπαγιαννίδου, Σπύρο και Ντόρα Εμμανουήλ, Παύλος Εμμανουήλ, τη μητέρα του Πιπίτσα, Όλγα Σακελάρη με τη μητέρα της Χαρίκλεια και το γιό της Βασίλη, Σπύρο Σπυρίδη και Καίτη Γκουζούλη.

Η κουβέντα μεταξύ των καλεσμένων, στο σύνολό τους συγχωριανών μας, πηγαίνονταν. Έντονη και αυτό του ανώτερου πνεύματος των Τσερβαριωτών, που όταν βρίσκονται εκδηλώνουν την παρρησία τους για αυτό που μας στέρησε η εσωτερική μετανάστευση, το αγαπημένο μας χωριό, που αυτό συνεπάγεται.

Παραλληλία με την κουβέντα και το άκουσμα της παραδοσιακής μας μουσικής ακούγονταν και οι τραγουδιές των μαζοριζομένων στα πιάτα των καλεσμένων, που γνωρίζουν καλά ότι «ηστικό αρκούδι» είναι η ψυχή.

Ήρθε η ώρα για τη μαγνητοσκόπηση της εκδήλωσης και του χορού. Η εορτάζουσα, για τις ανάγκες της βιντεοκασέτας, παρουσιάζει έναν-έναν τους καλεσμένους και όσοι από αυτούς προγραμματισμένοι να χορέψουν έφταναν τον χορευτικό κύκλο. Έναν για τους άνδρες, που χορεύουν πρώτοι και οι γυναίκες, που ακολούθησαν.

Το χορό των ανδρών άνοιξε ο Πρόεδρος της Ένωσης Αποδημών του Ελαφοτόπου και Πρόεδρος της Ένωσης των Ζαγοριωτών κ. Αριστ. Χρόνης, στο πρόσωπο του οποίου τιμούσαν από την εορτή όλοι οι συγχωριανοί μας, απόδημοι και μη, που ήταν αδύνατο εκ των πραγμάτων να προ-

σέλουν ο χορός της οικογένειας με πρωτοχορεύτρια τη νύφη σε ένα όμορφο Καλαματιανό. Η Αγγαία χορεύει αργότερα πρώτη στο χορευτικό κύκλο των γυναικών. Χορεύτηκαν τα ωραία Ζαγορία τραγούδια. Άψογοι οι χορευτές, άνδρες και γυναίκες. Εντυπωσιακή η εμφάνιση των πιο κλασικών Ζαγοριωτών χορούς «Ο Σμάντακα» και «Τριανταφυλλιά».

Τα καταγράφηκαν στην βιντεοκασέτα με τίτλο «Ένα Τσερβαριώτικο Γλέντι» η οποία πρωτοπαρουσιάστηκε στο χωριό την ημέρα των φώτων κατά το γεύμα που παρέθεσε η κ. Αγγαία Λευτεριώτου με τους συγχωριανούς, ως ανάδοχος της εικόνας του Σταυρού για το έτος 2000.

Τι να πρωτοπεριγράψω κανείς. Αξέχαστη ημέρα για όλους. Τα καλά τελειώνουν γρήγορα. Είχαμε δεν έχουμε παρά να σε ευχαριστήσουμε για την αξέχαστη μέρα που μας χάρισε και να ευχαριστούμε να είσαι γερή και πολύχρονη μαζί με την οικογένειά σου, γιατί το χωριό μας και το Ζαγόρι γενικότερα σε χρειάζεται. Πάντα τέτοια.

Πάκης Γκογιάννης

«Πελαγία Μ. ή πώς βιώνεται μια μοναξιά»

Μια παγωμένη ακόμα Κυριακή, του Μάρτη —κι ως ήταν Μάρτης— η Πελαγία έκλεισε για πάντα την πόρτα της γήινης μοναξιάς της και αφού «επέτρεψε» στα ανήψια της να τη μεταφέρουν από το απρόσωπο ίδρυμα όπου πέρασε τους τελευταίους μήνες της ζωής της στον καθαρό αέρα του χωριού της, αφού χαιρέτησε από τη στροφή το πέτρινο επιβλητικό αρχοντικό της άνοιξε την πόρτα της παντοπνής ερημίας της και τοποθετήθηκε στη χωμάτινη θέση της χωρίς να υπάρχει πλέον από και προοπτική επιστροφής.

Το απαλό αεράκι που ήρθε την ώρα αυτή από τα μέρη της Σερβίας περνώντας όλες τις κορφές των Βαλκανίων και της Πίνδου, έφερε ένα τραγούδι θλιβερό με λόγια άγνωστα και δυσνόητα, μπήκε κι αυτό μέσα στη γη λίγο πριν το χώμα τη σκεπάσει για πάντα. Το πιθανότερο είναι το τραγούδι αυτό να μιλούσε για μοναξιά, στοιχείο που ταίριαζε απόλυτα στη ζωή και στο θάνατο της Πελαγίας Μ. Γιατί η Πελαγία δεν βίωσε μόνο τη δική της μοναξιά αλλά και εκείνη των αδελφών της, και εκείνη της ιδιαίτερης πατρίδας της.

Εφυγε νωρίς, νέα ακόμα καθώς ήταν με την οικογένειά της για τη Σερβία, για τη Νις. Εκεί γνώρισε ευμάρεια, άνεση, οικονομική υπεροχή. Είχε σπίτι γωνιακό, αρχοντόσπιτο, φορούσε καπέλα, κρατούσε τσαντάκια βελούδινα, φορούσε ταγιέρ υπέρκομψα και στο πέτο χρυσό μονόγραμμα δεμένο με αλυσίδα με τα αρχικά του ονόματός της Μ.Π.

Ήρθε όμως ο πόλεμος κι άλλες συμφορές κι όλα χάθηκαν και ξαναγύρισε πίσω πάλι στο χωριό. Για να βιώσει εκεί μια απέραντη μοναχική ζωή. Τη δική της, γιατί μόνη έμεινε μέχρι τέλους. Της αδελφής της, γιατί μόνη της έμεινε μέχρι τέλους κι αυτή. Του αδελφού της που ήθελε να γίνει γιατρός αλλά δεν μπόρεσε και μόνος του έμεινε μέχρι το τέλος του. Του άλλου αδελφού της που έφυγε για την άκρη του κόσμου —τη Νέα Ζηλανδία— ζήτημα να τον είδε δυο φορές όλες κι όλες πριν το τέλος του.

Και τη μοναξιά του χωριού της βίωσε καθώς έβλεπε έναν-έναν τους παλιούς να φεύγουν, τις καλύβες να γίνονται ξενώνες, τα αλώνια να γίνονται ταβέρνες και καινούργια κτίσματα να της κόβουν τ' αγνάντιο απ' τα παραθύρια της.

Παρ' όλα αυτά όμως η Πελαγία απέδειξε ότι ήταν μια γυναίκα απ' τα Ζαγόρια. Με το ήθος, την αξιοπρέπεια, την ευγένεια, την πίστη σε ωραία πράγματα, την αρχοντιά κατόρθωσε να κρύβει βαθειά μέσα της την πίκρα της μοναξιάς της και για όλα τα πράγματα, τα άσχημα της ζωής να θεωρεί υπεύθυνο τον πόλεμο.

Δεν παραπονέθηκε ποτέ γιατί έμεινε μόνη της, δεν έκλαιγε, δεν διαμαρτυρήθηκε. Τουλάχιστον όχι μπροστά στους άλλους.

Κράτησε την ψυχή της ψηλά, σαν τα ψηλά βουνά του τόπου της κι έφυγε έτσι «από ψηλά» κρατώντας —φαντάζομαι— ένα χαμόγελο για τη ζωή εδωτική που δεν της χαμογέλασε και πολύ, κι όχι ένα δάκρυ.

Εγώ πάντως έχω για να τη θυμάμαι μια «Οδύσσεια» του Όμηρου σε πολύ παλιά έκδοση, ένα μαξιλάρι με ωραία χρώματα υφαντό απ' τη Σερβία κι ένα πιάτο εμαγιέ άσπρο με κόκκινα λουλούδια που γράφει στο κάτω μέρος της λέξη «Γιοβγκοσλάβια». Μου τα είχε χάρισει η ίδια εδω και πολλά χρόνια.

Α! Και το πέτρινο εικονίδιο που τα τελευταία χρόνια έγινε με δική της έξοδα εκεί προς την είσοδο της μεγάλης χαράδας, του Αη-Γιάννη στη μνήμη του αδελφού της Γιάννη, αυτού που πήγε να πεθάνει στην άκρη της γης.

Ελένη Σκούρτη

Αθήνα 2000

Ολόκληρο το όνομα της Πελαγίας ήταν: Πελαγία Μερτζανοπούλου. Ο αδελφός της Βασίλειος Μερτζανόπουλος δεν ολοκλήρωσε ποτέ τις σπουδές του στην Ιατρική. Ήταν όμως άριστος γνώστης των ιατρικών πραγμάτων. Η αδελφή της Αγγελική πέθανε χωρίς οικογένεια. Ο άλλος αδελφός της Ιωάννης πέθανε άτεκνος στη μακρινή Νέα Ζηλανδία. Και μόνο από τη μεγάλη της αδελφή υπάρχουν απόγονοι και το περίφημο σπίτι στο Σιόποτο, το ωραιότερο σπίτι του Μικρού και Μεγάλου Παπικού.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Β. ΒΟΓΑΖΙΑΝΟΥ

ΟΔΟΠΟΡΙΚΟ ΣΤΟΥΣ ΑΓΙΟΥΣ ΤΟΠΟΥΣ

Στον απόηχο των εορτών του Πάσχα, είναι μια ευκαιρία με το σημερινό δημοσίευμα «**Οδοπορικό στους Αγίους Τόπους**» του τακτικού συνεργάτη μας **Ευάγγελου Βογάζιανου**, εκλεκτού λογοτέχνη και ποιητή, να ταξιδέψουμε νοερά για λίγο στους Αγίους Τόπους εκεί, που διαδοξατίστηκαν τα γεγονότα των Παθών του Κυρίου μας, ευλαβείς και ταπεινοί κι εμείς προσκυνητές.

Η Σ.Ε.

Χωρίς αμφιβολία εκείνος που προτίθεται να ταξιδέψει στους Αγίους Τόπους, είναι νοητικά και συναισθηματικά προετοιμασμένος, καθώς κουβαλάει ένα σωρό μνήμες αλλότριες εντυπώσεις και αφηγήσεις, μια εκτενέστατη εισαγωγή στα βιώματα, που θα επακολουθήσουν: Βηθλεέμ, Ιερουσόλυμα, Ιορδάνης, Τιβεριάδα ονόματι ηχηρά, που ξεπηδούν από την Ιστορία, ενστικτώδεις αντιδράσεις, πλούτος από προσλαμβάνουσες, μια διαδρομή εντυπώσεων επί... δικαίους και αδικούς και όταν έκθαμβος αντικρύσεις παρών πια στους Τόπους αυτούς τα πλήθη των προσκυνητών, που συνωθούνται μπροστά στο Σπήλαιο της Θείας Γέννησης ή στο Ναό της Αναστάσεως, αλλά και σ' όλες τις άλλες καθαγιασμένες τοποθεσίες, δεν μπορεί παρά να θαυμάσει την συντριπτική πλειοψηφία των ανθρώπων, που με έκδηλη την ευλάβεια σαν παρορμητικό αίτιο προσκυνούν, ασπάζονται και ακολουθούν τα βήματα ενός άλλου πλήθους, που αποθώωνε πριν δυο χιλιάδες χρόνια τον Θεάνθρωπο, μόνο που οι σημερινοί προσκυνητές αποστρέφουν το πρόσωπο με βδελυγμία από την ιουδαϊκή προδοσία διαβεβαιώνοντας με το δικό τους όρκο για την πίστη και την αφοσίωσή τους στα αιώνια θέσφατα. Βλέπει μπροστά του το σημερινό HOMO ECONOMICUS του βαθύτατου σκεπτικισμού να αποβάλλει, έστω και προσωρινά, το προσωπείο του άκρατου τοιμομού, να γαληνεύουν τα χαρακτηριστικά του και να προσβλέπει με άρατη θλίψη στον τόπο του Ενταφιασμού, αλλά και με εμφανή τη λάμψη της ελπίδας το αστέρι της Γέννησης.

Αρχισα την περιύψωση από τα Ιερουσόλυμα ή Ιερουσαλήμ ή Σαλήμ, όπως ονομάστηκε από τους πρώτους κατοίκους ή Ιεβούς ή και Σιών από το όνομα ενός από τους λόφους της το πρωινό της 12ης Νοεμβρίου '99 ξεκινώντας μπροστά από τα τείχη που την περιβάλλουν, όπου είχαμε κανονίσει να συναντηθούμε με τον Πατριάρχη Καπιτωλιάδος Ηούλιο Κοντογιάννη, έναν εκλεκτό Ιεράρχη και ένθερμο Έλληνα, που η γνωριμία του, κυριολεκτικά μ' εροήτευσε. Αυτός ο άνθρωπος είναι μια ζωντανή Εγκυκλοπαί-

Ο Ε. Β. Βογάζιανος ψάλλει τον Απόστολο, μέσα στο Σπήλαιο της Θείας Γέννησης

Σωτήρα και οι βάσεις των εξωτερικών τειχών είναι από το 326 μ.Χ.

Ο Ναός μοιάζει με δύο ενωμένες ροτόντες: στη μία που έχει σαν επιστέγασμα τρούλλο βρίσκεται το Άγιο Κουβούκλιο του Παναγίου Τάφου, στην άλλη που δεν είναι ακριβώς ροτόντα υπάρχουν τα παρεκκλήσια, που ανήκουν σε διάφορα δόγματα: Ορθόδοξος, Λατίνοι, Αρμένιοι, Ρωμαιοκαθολικοί, Κόπτες, Σύροι. Το Καθολικό, δηλ. ο κυριώς Ναός ανήκει στους Ορθοδόξους.

Αλλά και έξω και τριγύρω από τον κυριώς ναό βρίσκονται: Ο Γολγοθάς, στα βόρεια, των Ορθοδόξων, του Τιμίου Σταυρού των Αρμενίων κ.ά.

Λίγα λόγια για το Άγιο Κουβούκλιο του Παναγίου Τάφου μέσα στο Ναό της Αναστάσεως: είναι μεγαλοπρεπές σε σχήμα ροτόντας από κυτρινωπό μάρμαρο, στεγάζεται από τρούλλο, τύπου ελληνικού μαπαρόκ, έχει διάμετρο 2,1 μ. και ύψος 5 μ. στην κωνική κορυφή υπάρχει τρύπα σε σχήμα αιγού, που φθάνει μέχρι το εσωτερικό του. Απ' τη δεξιά δίνει ο Πατριάρχης το Άγιο φως το Μεγάλο Σάββατο στους Ορθοδόξους κι από την αριστερή στους Αρμένιους. Υπάρχουν τρεις σειρές καντήλια στην πρόσοψη. Στον προθάλαμο βρίσκεται ο Άγιος Λίθος, ένα κομμάτι από λίθο που εοικείζε τον Τάφο, τοποθετημέ-

νο σε θήκη κι αυτή σε πέτρινη στήλη με μορφή κρατήρα. Δυτικά από μια μικρή πόρτα μπαίνουν σκυφτοί οι προσκυνητές. Μέσα μπορούν να σταθούν όρθιοι μόνο 3-4 άνθρωποι. Δεξιά είναι ο Τάφος, που είχε τοποθετηθεί το σώμα του Χριστού.

Στο λόφο Μωριά, έναν από τους λόφους της Ιερουσαλήμ στα Ν.Α. της παλιάς πόλης ο Σολομών έκτισε τον πρώτο Ναό (του Σολομώντος).

Πεντακόσια χρόνια μετά ο Ηρώδης ο Μέγας έκτισε τον τρίτο και μεγαλύτερο Ναό, όπου ο Χριστός επήγαυε από 12 ετών κάθε χρόνο το Πάσχα.

Αναφέρει ακόμη το λόφο Σιών, που είναι η ακρόπολη και ο πρώτος από τους λόφους που εκτίσθησαν αρχικά τα Ιερουσόλυμα. Οι εβραίοι ονομάζουν Σιών και όλη την Ιερουσαλήμ ή το κυριότερο μέρος της πόλης.

Άρσιες υπήρξαν οι εντυπώσεις και από την επίσκεψη στο όρος Θαβώρ ή Ιταβύρων στη ΒΑ άκρη της πεδιάδας Εσδραήλ, 7 χλμ. ΝΑ της Ναζαρέτ έχει σχήμα κώνου και καταλήγει σε οροπέδιο το ύψος του είναι 560 μ. από τη θάλασσα και 320 μ. από τις γύρω πεδιάδες. Ο δρόμος που οδηγεί σ' αυτό είναι στενός και περιστροφικός, έτσι που μόνο ΙΧ και ταξί ανεβαίνουν.

Η θέα από την κορυφή είναι πανοραμική. Εδώ μεταμορφώθηκε ο Κύριος μπροστά στους τρεις μαθητές του: Πέτρο, Ιάκωβο και Ιωάννη. Στο Α' μέρος του οροπεδίου, επάνω σε ψηλό λόφο, υπάρχει ο μεγαλοπρεπής Ναός με επίχρυσες εικόνες και κελιά στο προαύλιο ευγενικό και περιποιητικότατος, ο Ηγούμενος.

Η επόμενη εμπειρία μας από τη λίμνη της Γεννησαρέτ ή Τιβεριάδος στη Γαλιλαία υπήρξε υπέροχη, βρίσκεται στην περιοχή της Γεννησαρέτ, Ν. της Καπερναούμ αλλά ονόματά της είναι θάλασσα της Γαλιλαίας ή Χενερεθ ή Χενερά ή απλά Λίμνη.

Σ' αυτήν περπάτησε ο Χριστός για να φθάσει το καίρι των κατοπινών Αποστόλων και τους εκάλισε για να τους κάνει αλιείς ανθρώπων. Εδώ τους συνέστησε να ρίξουν τα άδεια δίχτυά τους, που γέμισαν τόσο, ώστε σχίζονταν από τα πολλά ψάρια. Επίσης εδώ παρουσιάστηκε στους μαθητές του μετά την Ανάστασή Του. Επισημασθήκαμε το ωραίο ορθόδοξο μοναστήρι, κατόπιν την πόλη Τιβεριάδα, που είναι εντυπωσιακή και σύγχρονη, τουριστικότατη με πολλές ξενοδοχειακές μονάδες, με πάρα πολλά ρεστοράν και κέντρα διασκέδασης, επίσης είναι ψαρότοπος και διαθέτει θερμά λουτρά για ρευματισμούς.

Η Βηθλεέμ βρίσκεται Ν.Α. των Ιερουσόλυμων σε ύψος 777 μ. από τη θάλασσα σε δύο λόφους και τριγυρίζεται από μικρές πεδιάδες και κοιλάδες. Εί-

ναι αυτόνομη αραβική. Στον ανατολικό λόφο, που είναι χαμηλότερος και φραδύτερος είναι το σπήλαιο της Γέννησης του Χριστού. Πάνω απ' αυτό βρίσκεται η Βασιλική της Γέννησης. Στο Σπήλαιο εβαφτίσαμε το μικροψάκι μας Φίλιππο-Παναγιώτη, γιο του ανώτατου στελέχους της Πρεσβείας μας στο Τελ Αβίβ Γιάννη Τάη και του ανώτατου στελέχους της Πρεσβείας μας στο Τελ Αβίβ Γιάννη Τάη και της συζύγου του Μάχης Μετζέλου, διοικητικού παράγοντα της Πρεσβείας μας, με ανάδοχο τον Πατριάρχη Καπιτωλιάδος Ηούλιο και την αδελφή του μαρού Ελεονώρα: είναι το 3ο παιδάκι που είχε την τύχη να βαπτιστεί εκεί, ενώ διακόπηκε για πάντα από μιαν ώρα το προσκύνημα! Για μένα ήταν η μεγάλη ευκαιρία να μου ζητηθεί να ψάλλω τον Απόστολο της Βεφαρίτης, δίπλα ακριβώς από το αστέρι της Γέννησης. Φωνή από την Ελλάδα που πολύ σπάνια ακούγεται σ' αυτό τον χώρο.

Ο Ναός της Γέννησης είναι κτισμένος το 530 με διαταγή του Ιουστινιανού στο ίδιο σημείο που υπήρχε ο ναός του Μ. Κων/νου, που καταστράφηκε από τους Πελαγονίους και τους Σαμαρείτες: είναι μεγάλος, πεντάκλιτος, ελληνικού βασιλικού ρυθμού το Ιερό έχει τρεις κόγχες που σχηματίζουν σταιρό.

Μπροστά του υπάρχει μια μεγάλη πλατεία. Από μια μόνο πόρτα μπαίνει κανείς απ' τον πρόναο στον κυριώς ναό με τις μεγάλες διαστάσεις: 30 μ. μήκος του οροπεδίου, επάνω σε ψηλό λόφο, υπάρχει ο μεγαλοπρεπής Ναός με επίχρυσες εικόνες και κελιά στο προαύλιο ευγενικό και περιποιητικότατος, ο Ηγούμενος.

Η επόμενη εμπειρία μας από τη λίμνη της Γεννησαρέτ ή Τιβεριάδος στη Γαλιλαία υπήρξε υπέροχη, βρίσκεται στην περιοχή της Γεννησαρέτ, Ν. της Καπερναούμ αλλά ονόματά της είναι θάλασσα της Γαλιλαίας ή Χενερεθ ή Χενερά ή απλά Λίμνη. Σ' αυτήν περπάτησε ο Χριστός για να φθάσει το καίρι των κατοπινών Αποστόλων και τους εκάλισε για να τους κάνουν αλιείς ανθρώπων. Εδώ τους συνέστησε να ρίξουν τα άδεια δίχτυά τους, που γέμισαν τόσο, ώστε σχίζονταν από τα πολλά ψάρια. Επίσης εδώ παρουσιάστηκε στους μαθητές του μετά την Ανάστασή Του. Επισημασθήκαμε το ωραίο ορθόδοξο μοναστήρι, κατόπιν την πόλη Τιβεριάδα, που είναι εντυπωσιακή και σύγχρονη, τουριστικότατη με πολλές ξενοδοχειακές μονάδες, με πάρα πολλά ρεστοράν και κέντρα διασκέδασης, επίσης είναι ψαρότοπος και διαθέτει θερμά λουτρά για ρευματισμούς.

Η Βηθλεέμ βρίσκεται Ν.Α. των Ιερουσόλυμων σε ύψος 777 μ. από τη θάλασσα σε δύο λόφους και τριγυρίζεται από μικρές πεδιάδες και κοιλάδες. Εί-

ΖΑΓΟΡΙΣΙΩΝ ΠΟΙΗΤΙΚΑ ΓΥΜΝΑΣΜΑΤΑ

Αφιερωμένο στο θάσανισμένο
Σερβικό λαό

Δώσε το χέρι φίλε

Δώσε το χέρι φίλε
σε μια κοινή πορεία
κι έλα το αύριο να φτιάξουμε
παράμετρους δεν έχει
της αγάπης η μαγεία.

Δώσε το χέρι φίλε
μπροστά ας κοιτάξουμε
τα τείχη να γκρεμίσουμε
τη μοίρα αυτού του κόσμου
μαζί ν' αλλάξουμε.

Να δώσουμε 'ένα τέλος
σ' αυτή την εποχή
να πάψουν να διατάζουν
οι παρανοικοί.
Αυτοί διψούν για αίμα,
φραντάσματα, φρικιά
τρέφονται από τις σάρκες
γκρεμούν καθ' ομορφιά.

Σ' αυτή την τρέλλα
«Νέας τάξεως πραγμάτων»
τα γρανάζια τους γυρνούν
πάνω στο ψέμα.
Ερημιά όπου περάσουν
και συντρίμια
ως το κόκκαλο
βουτήχτηκαν στο αίμα.

Εγινήκανε φονιάδες
και στοιχειώσανε
σ' ανοιχτές σελίδες,
και στη μνήμη κάθε νου
που ανάθεμα χίλιες γενιές
θα ρίχνουνε
για τα εγκλήματά τους
και οι πέτρες θα μιλούν.

Δώσε λοιπόν το χέρι φίλε
μ' εικόνα αγιοσύνης στην καρδιά
όλοι με ίσους όρους γεννηθήκαμε
κι όμως μας κρίνουν μ' άλλα μέτρα
και σταθμά.

Μαρία Χρ. Τσίλη

Δυσμική ώρα

Οι ήχοι κάπου συμμαχίσανε
στο γέμα της ημέρας
στη σιγαλιά καλοκαιριάτικης
ώρας εοπερινής
συνειρμική και άφραστη
μαγεία ονειρεμένη
προσκυνήματα ευλαβικά
του ουρανού στο χώμα.
Μενεξεδένια και μωβιά
προσκέφαλο στρωσίδια
στην αγκαλιά του έρωτα
ψυχής εξαγνισμένη.
Ρόδα λευκά που έβαψε
της Αφροδίτης το αίμα

και στόλισαν το νυφικό
κρεβάτι οι ανεμώνες.
Στο μεταξένιο κάθισμα
ο ήλιος έχει γείρει
κι η δύναμη η αδήριτη
πλέκει ξανά το υφάδι.
Γλυκεία σαγήνη μαγική,
η λύρα του Ορφέα
σε μελωδίες αρμονικές
έχει αιχμαλωτίσει,
στις ομορφιά της ύπαρξης
στην πιο κρυφές αλήθειες.
Ύπνου αγνός στα βλεφαρ
πετάς πέρα απ' τα όρια
μετείκασμα για πάροικους
μάταιη προσδοκία,
δύστυχη, δύσμοιρη ομορφιά
εφτάρχυνε το Κάλλος.

Αρνιέται δώρα γήινα
και στους βωμούς ικέτες,
Ξυπνά, πνοή του Ζέφυρου
μια φλόγα αναμμένη
στο θείο Κόσμο των ιδεών
αδελφία Μνημοσύνης.
Η λήθη παίρνει ανάθεμα
πριν κλείσουν οι Πύλες
κι ο φόβος υποχώρησε
σ' εκείνο που δεν βλέπει.
Μια ύπαρξη, συλλογική,
στο χώρο των πνευμάτων.
Σαν κόρη που ποτίστηκε
αθάνατη αμβροσία
ως το κόκκαλο
και γελαστή κοιμάται.

Μαρία Χρ. Τσίλη

Η Άνοιξη θα φέρει
και την Πασχαλιά!

Τα χιόνια λιώνουν στα βουνά,
Τ' ανεμοβρόχι της κακοκαιρίας κο-
πάζει.

Αναδιπλώνονται τα δέντρα,
Φουντώνουν τα κλαριά.
Της ποταμιάς η όψη η τραχεία
ανατολίτικο χαλί φαντάζει.

Το τζακι σβήνει, στο σπίτι του ζευ-
γαί...
Θα ξεκρεμάσει ξανά τα σύννεργά
του...

Κάθε ελπίδα του κρυφή και κάθε
όνειρο,
θα γίνουν ένα με τη γη
κι ένα με την καρδιά του!

Χαρές στις Ρουνές! Στα γρέκια!
Στα χωράφια τα πλατεία,
Στου κελαιριού τα αδειανά αμπά-
ρια!

Θα 'ρθει καιρός, που θα γεμίσουν κι
αυτά
και θα θυμίσουν του παππού τ'
αχνάρια.

Σαν ξεπεζέψουν και τα ταξιδιάρικα
πουλιά
και μπουν κι αυτά στις γης το ζι-
φέτι,

χαρούμενοι προσκυνητές θα τρέ-

ξουμε,
ν' ανάψουμε κεριά στην εκκλησιά,
να πούμε το Χριστός Ανέστη!..
Γυρίστε ξανά οι νοσταλγοί!..
Δώστε ανάσα στη μικρή πατρίδα.
Το καντηλάκι του παππού και της
γιαγιάς μας, έσβησε.
Η δόλια μάνα, μόνη απέμεινε
σα ναυαγός στην καταγίδα.

Γεώργιος Θεοδ. Μπούρης

Το φαράγγι του Βίκου

Είσαι φαράγγι ξακουστό
της Τύμφης παλικάρι
απλώνεσαι καμαρωτό
με τόνο και με χάρη.

Η μάνα σου η Σαμαριά
σ' έχει χρυσό αγόρι
κ' αυτός που στέκει μακριά
στολιζεις το Ζαγόρι.

Ζηλεύει ο Βουραϊκός
το Μέγα σου το βάθος
είναι δικός σου αδελφός
το διαλαλεί με πάθος.

Της Βίτσας είσαι στόλισμα
του Πάπιου καμάρ
στο Μονοδένδρι κόσμημα
του Βιτσικού η χάρη.

Στο βάθος σου γοργοκυλά
ο ποταμός ο Βίκος
έχει γαλάζια τα νερά
έχει μεγάλο μήκος.

Πέστροφες παιχνιδίζουνε
στα κρύα τα νερά σου
χιλιά λουλούδια ανθίζουνε
σε κάθε ρεματιά σου.

Έχεις γιοφύρια τρίτοξα
με λίθους λαξευμένους
χτισμένα είν' επιδόξα
απ' τους ξενητεμένους.

Έχεις χαράδρες ρεματιές
με γάρφαρο νεράκι
φέρνεις νερό με καναλές
στον μύλο το αυλάκι.

Στα σέκρια σου ραδίζουνε
βόσκουνε τ' αγριογίδια
και τα κορμιά λυγίζουνε
δάν ακροβάτες ίδια.

Τα δένδρα σου τα άγρια
που στις πλαγιές φυτρώνουν
στην πλάση είναι — σπάνια
πολλοί τα καμαρώνουν.

Το κάλλος σου το φυσικό
που όλους μας μαυεί
σ' έκανε Εθνικό Δρυμό
για να σε προστατεύει.

Ανδρέας Ντεμής

Τουρισμός και Περιβάλλον

Εισήγηση του Κώστα Ζήση στην ημερίδα με θέμα «Αξιοποίηση τουριστικών πόρων στο Ζαγόρι» που πραγματοποιήθηκε στο Τσεπέλοβο την 1η Απριλίου 2000 υπό την αιγίδα του Δήμου Τύμφης, της Δ/σης Γεωργίας της Νομαρχ. Αυτοδ. Ιωαννίνων και της Δ/σης Τουρισμού Ηπείρου.

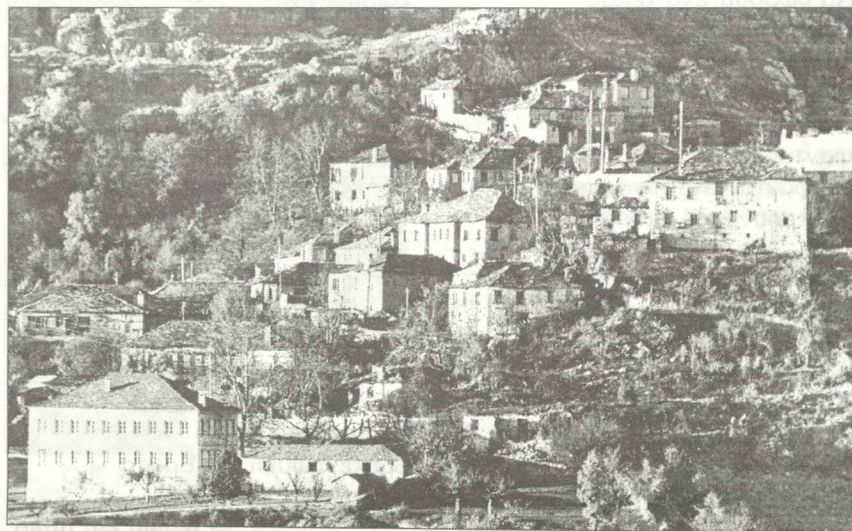
Τουρισμός και περιβάλλον είναι δύο κατ' αρχήν ασύμβατοι όροι. Το περιβάλλον και ίδια το φυσικό, υπακούει στους αιώνιους νόμους της Φύσης, που χαρακτηρίζονται εκτός των άλλων και από μία τάση διαρκούς ισορροπίας και εσαεί βιωσιμότητας. Ο δε τουρισμός αποτελεί μία συνεχή ανθρώπινη επέμβαση σε ένα δεδομένο φυσικό ή δομημένο περιβάλλον, η οποία υπακούει στους δικούς της νόμους, εκείνους της αγοράς. Επόμενο είναι λοιπόν πως μια έξωθεν παρέμβαση σ' αυτό το περιβάλλον, όπως εν προκειμένω η τουριστική δραστηριότητα, θα διαταράξει, ανάλογα με το είδος και το μέγεθος της πίεσης που ασκεί, λίγο ή πολύ, την ισορροπία του. Η ακόμη χειρότερα, θα επιφέρει σ' αυτό σοβαρές και συχνά μη αντιστρεπτές βλάβες.

Επειδή όμως είναι προτιμότερο να αναφέρεται κανείς σε κάποιο υπαρκτό και οικείο θέμα μάλλον, παρά κατά γενικό και αφηρημένο τρόπο, θα ήταν ίσως ευχερέστερο, αν για σήμερα ο δεύτερος όρος αφορά συγκεκριμένα το φυσικό και δομημένο περιβάλλον της περιοχής μας, δηλαδή της Φύσης και των χωριών του Ζαγορίου.

Παρότι ο λεγόμενος οικολογικός ή εναλλακτικός τουρισμός είναι για μας καινοφανής σχετικά όρος —είναι ουσιαστικά υπόθεση δεκαεπταετίας— υπάρχει διεθνώς μια αρκετά πλούσια και μακρά εμπειρία τουριστικής δραστηριότητας σε ανάλογοις περιοχές του πλανήτη, που όπως ακριβώς στην δική μας περίπτωση, προσελκύουν επισκέπτες χάρη σε κάποια δυνατά χαρακτηριστικά του περιβάλλοντός τους. Και το σημαντικότερο ίσως συμπέρασμα αυτής της εμπειρίας είναι ότι η προστασία και διατήρηση των περιοχών αυτών δεν είναι τελικά εφικτή με κανένα άλλο τρόπο παρά μόνο μέσα από μία, πάση θυσία ήπια ανάπτυξη, με κύρια διάστασή της, αλλά οπωσδήποτε όχι και την μόνη, τον τουρισμό. Και με έναν όμως απαραίτο όρο: την εμπλοκή ενός όσο το δυνατόν μεγαλύτερου μέρους του τοπικού πληθυσμού στην λεγόμενη αξιοποίηση αυτής της περιοχής. Θα αναφέρω σαν παράδειγμα, μια περιοχή της γειτονικής Ιταλίας, που συζητιέται πολύ επειδή έχει αρκετές ομοιότητες με το Ζαγόρι, το Abruzzo στα Απέννινα όρη. Το Abruzzo έχει να επιδείξει δύο μεγάλες επιτυχίες: ένα ιδιαίτερα υψηλό βαθμό διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος και της αρχιτεκτονικής των χωριών του, και ένα κατά κεφα-

λήν εισόδημα για τους κατοίκους του που βρίσκεται στην κορυφή εκείνων όλης της χώρας.

Δεν είναι όμως η μοναδική περίπτωση. Σε όλη την επιφάνεια του πλανήτη υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός από υποδειγματικά οργανωμένα εθνικά πάρκα σε πλήρη λειτουργία, που, προστατεύοντας με ιδιαίτερη αυστηρότητα τους φυσι-

Δομημένο περιβάλλον στο Ζαγόρι. (Μερική άποψη του Καπεσόβου)

κούς κυρίως θησαυρούς τους, ακόμη και σε χώρες του τρίτου κόσμου όπως η Ινδία και η Κένυα συνεισφέρει τα μέγιστα στην τοπική και την εθνική τους οικονομία. Και έχει δυστυχώς η χώρα μας, παρά την υψηλή της θέση στον κατάλογο των αναπτυγμένων χωρών και την συμμετοχή της στην ευρωπαϊκή οικογένεια, την θλιβερή πρωτοτυπία να διαθέτει, για δεκαετίες τώρα, έναν σημαντικό αριθμό εθνικών δρυμνών που όμως δεν λειτουργούν. Κάτι που έχει ανυπολόγιστες αρνητικές επιπτώσεις και στους ίδιους αυτούς τους Φυσικούς Θησαυρούς αλλά και στην οικονομία και την ανάπτυξη των περιοχών και της χώρας.

Ας κάνουμε όμως μία προσέγγιση της σχέσης τουρισμού και περιβάλλοντος στην δική μας περιοχή, μέσα από ένα σύντομο ιστορικό της.

Όλα ξεκίνησαν όταν μια κρατική παρέμβαση, η κήρυξη του εθνικού Δρυμού Βίκου-Αώου, έβγαλε από την αφάνεια την απομακρυσμένη από τα μεγάλα αστικά κέντρα περιοχή μας. Μέχρι τότε τα χωριά μας εξακολουθούσαν να απογυμνώνονται από τον πληθυσμό τους και μόνον λίγες σχετικά οικογένειες κτηνοτρόφων και δασεργατών απάρτιζαν το παραγωγικό δυναμικό του τόπου. Η κήρυξη αυτή, που δυστυχώς δεν την ακολούθησε η παραμικρή, στοιχειώδης έστω, οργάνωση

και λειτουργία του θεσμού, προκάλεσε την δημιουργία μιας συνεχώς αυξανόμενης φήμης για την περιοχή μας καθώς και την σύσταση των πρώτων υποτυπωδών μονάδων παροχής υπηρεσιών στους επισκέπτες της. Στη συνέχεια είχαμε την θέσπιση ειδικών όρων δόμησης για την περιοχή, σε μια κρατική προσπάθεια να διατηρηθεί η φυσιογνωμία της, που εμφανώς αποτελούσε, μαζί με τα ισχυρά χαρακτηριστικά του φυσικού της περιβάλλοντος, το δεύτερο αντικείμενο του συνεχώς αυξανόμενου τουριστικού ενδιαφέροντος. Και

των ξενώνων του ΕΟΤ στην τουριστική υποδομή που δημιουργήθηκε μετέπειτα στην περιοχή, υπήρξε περιορισμένη και ως επί το πλείστον, δεν αφορούσε αναπαλαιώσεις υπαρχόντων κτιρίων, αλλά νέες κατασκευές που συνήθως απέκλιναν αισθητά από τα παραδοσιακά πρότυπα. Στη συνέχεια έχουμε την εφαρμογή του προγράμματος του αγροτουρισμού, το οποίο ενώ είχε σαν επιτυχία του την συγκρότηση της παλινδρόσηψης νέων στην περιοχή, δεν έδωσε, ενώ κατά την γνώμη μας θα μπορούσε, ιδιαίτερη σημασία στην ποιοτική διάσταση της τουριστικής ανάπτυξης. Απόδειξη, αφενός το ότι καμία από τις μονάδες που δημιουργήθηκαν, από όσο γνωρίζουμε, στο Ζαγόρι με το συγκεκριμένο πρόγραμμα δεν είναι στην πραγματικότητα αγροτουριστική, με την διεθνή σημασία του όρου. Επί πλέον δεν υπήρξε επιτυχής απομείωση των παραδοσιακών προτύπων στα περισσότερα από τα κτίρια ή ακόμη χειρότερα, καταβάλλεται προσπάθεια να ευνοηθεί, όπως στην περίπτωση του Κάμπου των Ασπραγγέλων, η δόμηση στις αγροτικές και εκτός οικισμών περιοχές. Κάτι που αν, έστω και άπαξ υλοποιηθεί, θα πυροδοτήσει μια ανεξέλεγκτη και καταστροφική ανάπτυξη στο Ζαγόρι και μια άνευ προηγουμένου αλλοίωση του χάρτη και της φυσιογνωμίας της περιοχής.

Ας δούμε όμως τι είδους επιπτώσεις έχει στο περιβάλλον μιας περιοχής η στήριξη κεντρικής διαχείρισης και αναπτυξιακού σχεδιασμού, κάνοντας μια μικρή αλλά ενδεικτική σταχυολόγηση από δείγματα άστομων, ασύνδετων μεταξύ τους και αντιφατικών κρατικών παρεμβάσεων. Ίσως κατ' αυτόν τον τρόπο, μαθαίνοντας από τα λάθη μας, οδηγηθούμε επιτέλους στην συνειδητοποίηση και την πραγμάτωση του αυτονόητου τελικού σκοπού: την άμεση εφαρμογή ενός σχεδίου διαχείρισης συνολικά για το οικιστικό και το φυσικό περιβάλλον του τόπου μας.

Τα περιβαλλοντικά ζητήματα που έχουν εγερθεί κατά την πρόσφατη περίοδο και εξ αιτίας της τουριστικής ανάπτυξης είναι πολλά και δεν είναι της παρούσης να παρουσιασθούν διεξοδικά ή να αναλυθούν. Ετσι λοιπόν η αναφορά τους γίνεται χωρίς προσπάθεια αξιολόγησης ή ιεράρχησης τους, η οποία άλλωστε αρμόζει σε περισσότερο ειδικούς.

Ας αρχίσουμε λοιπόν από την κήρυξη του Εθνικού Δρυμού. Είπαμε προηγουμένως ότι συνετέλεσε στην ανάδειξη της περιοχής, κάτι που εκτός των άλλων δημιουργήσε και ένα είδος μόδας που δεν άφησε ανεπηρέαστους και τους συμπα-

τού και χιονοπτώσεων.

Στο Δυτικό Ζαγόρι εδώ και λίγα χρόνια, γίνεται άντληση από τα σωθικά του ιερού Βοιδομάτη για την κάλυψη των συνεχώς αυξανόμενων αναγκών ύδρευσης γειτονικών του χωριών, ενώ υπήρχε η δυνατότητα επιλογής άλλων δύο λύσεων χωρίς επιπτώσεις στον εθνικό δρυμό. Είναι πολύ πιθανό ότι σύντομα ο Βοιδομάτης θα υδροδοτηθεί και πισί-νες!!! ή τουριστικές μονάδες εκτός οικισμών που όπως φημολογείται σχεδιάζονται.

Στο ίδιο ποτάμι, στον πυρήνα, την αυστηρότερα προστατευόμενη ζώνη του Δρυμού δηλαδή, διενερ-

γείται άσκηση μαζικών δραστηριοτήτων αναψυχής με πλατά μέσα, με άδεια μάλιστα του υπουργού Γεωργίας, η οποία, όπως περιέργως, έρχεται σε αντίθεση με διατάξεις που απαγορεύουν και την απλή κολύμβηση. Είναι αναμενόμενο να σχεδιάζονται και να παίρνονται άστοχες αποφάσεις από κάποιο γραφείο στην Αθήνα, όταν μάλιστα καμμία μελέτη του οικοσυστήματος του Βοιδομάτη δεν έχει προηγηθεί. Για να διαπιστώσει ότι ένα στενό και ορμητικό ποτάμι, σύμφωνα και με ανάλογα διεθνή συμπεράσματα, υφίσταται σοβαρές αναστατώσεις στον πυθμένα του από τα σκάφη του rafting. Όπως επίσης να διαπιστώσει ότι στο ποτάμι αυτό οι πέστροφες γεννούν ακατάστατα καθ' όλη τη διάρκεια του έτους και τα αυγά που εναποθέτουν στον πυθμένα δεν έχουν κανένα τρόπο προστασίας από την βίαιη επέλαση των λαστιχένιων σκαφών. Στο δομημένο περιβάλλον οι άστοχες κρατικές παρεμβάσεις έχουν παρόμοια ατυχή αποτελέσματα.

Η προστατευτική νομοθεσία, πέρα από την συνταγματική ανισότητα —όπως χαρακτηρίζεται από ειδικούς— που δημιουργεί σε βάρος των κατοίκων, καθώς δεν προβλέπει κρατική συμμετοχή στην αύξη-μένη δαπάνη συντήρησης ή ανακατασκευής των παραδοσιακών κτιρίων, πρακτικά ελάχιστα εφαρμόζεται. Το ίδιο το κατ' εξοχήν αρμόδιο

για την προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς Υπουργείο ΠΕΧΩ-ΔΕ ανήγειρε προκατασκευασμένο κτίριο με κεραμιδοσκεπή στην άκρη του δρόμου προς το Πάπιγκο, που υποχρέωσε μετέπειτα μια άλλη, λιγότερο αρμόδια υπηρεσία, το Δασαρχείο Κόνιτσας, να το προσαρμόσει κατά το δυνατόν στα παραδοσιακά πρότυπα.

Ο ΕΟΤ ενώ προσπαθεί να δώσει δείγματα πρότυπης τουριστικής ανάπτυξης με τους Παραδοσιακούς Ξενώνες, επιτρέπει, σε πλήρη αντίφαση, την λειτουργία μονάδων με εμφανέστερες πολεοδομικές παρατυπίες. Αλλά και οι νεότευκτοι δη-

κής Ιστορίας, που συνεχώς η πολιτεία μεταθέτει για το μέλλον. Δεν είναι απαραίτητο να περιλαμβάνει προς το παρόν περιοχές με μικρή τουριστική ανάπτυξη, όπως το Ανατολικό Ζαγόρι. Ας εφορμοστεί στην περιοχή των τριών ΟΤΑ του Κεντρο-δυτικού τμήματος και του Εθνικού Δρυμού Βίκου-Αώου, με διοικητική έδρα για παράδειγμα το χωριό Κήποι, για την προοπτική της μελλοντικής ένταξης και του Ανατολικού τμήματος. Ας συμμετέχουν στο διοικητικό του συμβούλιο εκπροσωπούμενοι όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς της περιοχής: δήμοι και κοινότητες, αγροτικοί και δασικοί συνεταιρισμοί, νομαρχιακή αυτοδιοίκηση, τοπικές επαγγελματικές ενώσεις, περιβαλλοντικές οργανώσεις καθώς και ειδικοί επιστήμονες και εκπρόσωποι των αρμόδιων υπουργείων. Και ας ζητηθεί από τις διεθνείς έγκυρες περιβαλλοντικές και μη κυβερνητικές οργανώσεις να προτείνουν για την θέση του διευθυντή διαχείρισης κάποια, αναπόφευκτα αλλοδαπή, προσωπικότητα, με κατάλληλο επιστημονικό υπόβαθρο και μακρά εμπειρία στον τομέα. Δεν υπάρχει άλλη διέξοδος από το επικίνδυνο τέλμα που βρίσκεται η περιοχή μας και από την άλλη πλευρά είναι η μόνη μας εξασφάλιση για να αγγίξουν κάποτε όλοι οι κάτοικοι και όχι μόνο οι απασχολούμενοι στον τουριστικό τομέα, οικονομικούς δείκτες παρόμοιους με αυτούς του Abruzzo που προαναφέραμε.

Αλλά πρώτα απ' όλα ας υλοποιηθεί. Ας είναι το Τσεπέλοβο σήμερα ο ιστορικός χώρος και αυτή εδώ η ημερίδα, το ιστορικό συμβάν που σημάδεψαν το μέλλον του ευαίσθητου και πολύτιμου αυτού χώρου που λέγεται Ζαγόρι.

Ας σιγήσουν για λίγο τα όπλα της ανάπτυξης, παύοντας κάθε δράση με σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, σε μια υγιεινή ανακωχή μαζί του αλλά και με το βαρύ ιστορικό παρελθόν αυτού εδώ του τόπου και ας ξεκινήσει τώρα η προσπάθεια για την επίτευξη του στόχου μας. Με κοινή βούληση, όλες οι εμπλεκόμενες πλευρές που παρίστανται εκπροσωπούμενες σήμερα εδώ, μαζί και με τις υπόλοιπες που ίσως απουσιάζουν, ας δρομολογήσουμε τώρα την σύσταση μιας επιτροπής που μετερχόμενη κάθε πρόσφορο μέσο θα εργαστεί για την άμεση ίδρυση, την οργάνωση και την λειτουργία ενός Εθνικού Πάρκου Βίκου-Ζαγορίου. Τότε και μόνον τότε οι τουριστικοί μας πόροι μπορούν να αξιοποιούνται χωρίς να καταστρέφονται.

Κλείνοντας, ας διαλογιστούμε όλοι μας πάνω σε μια ρήση από τον σοφό λαό της μακρινής Κένυας, που έγινε βασικό σύνθημα του διεθνούς περιβαλλοντικού κινήματος και ταίριαζει τόσο πολύ στο Ζαγόρι:

«Αυτήν εδώ τη Γη δεν την κληρονομήσαμε από τους προγόνους μας. Τη δανειστήκαμε από τα παιδιά μας».

Λάβαμε από τον Σύλλογο Προστασίας Ηπειρωτικής φύσης και δημοσιεύουμε εισαγωγικό σημείωμα του ΑΡΚΤΟΥΡΟΥ, όπου αναφέρεται στις σκοπιμότητες και τους στόχους της συνταχθείσης υπ' αυτού «Ειδικής Περιβαλλοντικής Μελέτης» περιοχής Πίνδου Ζαγορίου (LIFE 96, NAT/GR/3222/Μάιος 1999), για την προστασία και διατήρηση της καφέ αρκούδας (ORSUS ARCTOS) και βιοτόπων αυτής, που συνετάγη βάσει του προγράμματος «ΑΡΚΤΟΣ». Και χρηματοδοτήθηκε από την Ε.Ε., το ΥΠΕΧΩΔΕ, το Υπ. Γεωργίας και άλλους αναφερόμενους φορείς, στα πλαίσια του χρηματοδοτικού μέσου «LIFE-Nature».

Ο Δεκέμβριος του 1999 σηματοδότησε την λήξη της 2ης φάσης του Κοινοτικού Προγράμματος LIFE-Nature ΑΡΚΤΟΣ «για την διατήρηση των πληθυσμών και βιοτόπων της καφέ αρκούδας (Ursus arctos) στην Ελλάδα».

Το πρόγραμμα αυτό ήταν τριετούς διάρκειας (1997-1999) και υπήρξε το μεγαλύτερο σε προϋπολογισμό, δράσεις και γεωγραφική εμβέλεια που έχει ποτέ εγκριθεί και χρηματοδοτηθεί για την χώρα μας από την Ευρωπαϊκή Ένωση (11η Γενική Διεύθυνση).

Από ελληνικής πλευράς το πρόγραμμα συγχρηματοδοτήθηκε από το ΥΠΓΕ, το ΥΠΕΧΩΔΕ, τον ΕΛΓΑ, την ΣΤ΄ Κυνηγετική Ομοσπονδία (συνεργαζόμενοι φορείς) και το Παγκόσμιο Ταμείο για τη Φύση (WWF-Ελλάς). Τον συνολικό συντονισμό είχε ο Αρκτοζώος ως δικαιούχος.

Γεωγραφικά το πρόγραμμα κάλυψε μία έκταση συνολικής επιφάνειας 8.600 τετ. χλμ. (ήτοι 8.600.000 στρεμμάτων) στους ορεινούς όγκους της Πίνδου και της Ροδόπης που αποτελούν τον βίοτοπο της αρκούδας. Διοικητικά κάλυψε 10 νομούς, 5 περιφέρειες και 14 Δασαρχεία.

Για την υλοποίηση του Προγράμματος απασχολήθηκαν συνολικά 56 συνεργάτες διαφόρων ειδικοτήτων. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στην εμπλοκή ανθρώπων από τις περιοχές εφαρμογής του Προγράμματος.

Οι δράσεις του Προγράμματος επικεντρώθηκαν (όπως και στην α' φάση) στην αντιμετώπιση των τριών βασικών κινδύνων που απειλούν την αρκούδα στην Ελλάδα και που εντοπίζονται:

- στην μείωση των πληθυσμών αρκούδας από ανθρώπινη αιτία
- στην υποβάθμιση ή/και καταστροφή του βιοτόπου
- στην έλλειψη ενημέρωσης και πληροφόρησης της κοινής γνώμης.

Τα κυριότερα μέτρα που αποτελέσματα του προγράμματος σε σχέση με τις απειλές για το είδος:

► Για το πρόβλημα της μείωσης του πληθυσμού: από τα στοιχεία του προγράμματος προκύπτει ότι οι απώλειες ανέρχονται σε 10-12 επιβεβαιωμένα περιστατικά λαθραίας εξόρυξης αρκούδων ετησίως (8,5% του πληθυσμού αρκούδας). Για την αντιμετώπιση του προβλήματος εφαρμόστηκαν κατά συγκεκριμένες

Κύριες δράσεις και Αποτελέσματα του Προγράμματος LIFE-Nature «ΑΡΚΤΟΣ»

ομάδες αναφοράς πρακτικά αντισταθμιστικά μέτρα (σε ορισμένες περιπτώσεις πρωτοποριακά και πιλοτικά) με στόχο την ελαχιστοποίηση των κινήτρων θανάτωσης του ζώου. Έτσι:

• Στους μελισσοκόμους που κινούνται στον βίοτοπο της αρκούδας χορηγήθηκαν συνολικά 140 μονάδες ηλεκτροφόρων περιφράξεων για την προστασία των μελισσιών τους από τις επισκέψεις της αρκούδας.

• Στους κτηνοτρόφους χορηγήθηκαν (μέχρι σήμερα) 30 τσοπανόσκυλα από την σπάνια φυλή «ελληνικός ποιμενικός» για την αποτελεσματικότερη προστασία των κοπαδιών τους.

• Παράλληλα το Πρόγραμμα ΑΡΚΤΟΣ σε συνεργασία με τον ΕΛΓΑ πέτυχε σημαντικές βελτιώσεις στον κανονισμό αποζημιώσεων για ζημιές από αρκούδα περιλαμβανόμενες για πρώτη φορά νέες κατηγορίες ζωικού και φυτικού κεφαλαίου που δεν καλύπτονταν στο παρελθόν.

• Σε ορισμένες περιπτώσεις η έντονη (και πολλές φορές ανεξέλεγκτη) κυνηγετική δραστηριότητα αποτέλεε σοβαρό ανασταλτικό παράγοντα για την αναπαραγωγή της αρκούδας. Το Πρόγραμμα ΑΡΚΤΟΣ σημείωσε και εδώ μία σημαντική επιτυχία: την τροποποίηση της κείμενης νομοθεσίας έτσι ώστε να καταστεί πλέον δυνατή η ελεγχόμενη προσβαση και χρήση του δασικού οδικού δικτύου στον βίοτοπο της αρκούδας και κατ' επέκταση όπου αυτό κρίνεται αναγκαίο και για άλλα είδη πανίδας και χλωρίδας. Τοποθετήθηκαν ήδη 61 μπάρες σε 591 χλμ. δασικών δρόμων σε 5 περιοχές του βιοτόπου της αρκούδας εξασφαλίζοντας έτσι χαμηλότερη όχληση από τροχοφόρα σε μία συνολική έκταση 760.240 στρεμμάτων ζωτικού βιοτόπου για την αρκούδα.

Αξίζει να σημειωθεί εδώ ότι για την σωστή εφαρμογή των παραπάνω μέτρων υπάρχει συστηματικός έλεγχος και παρακολούθηση από το Πρόγραμμα και τη Δασική Υπηρεσία.

► Για το πρόβλημα της υποβάθμισης ή/και απώλειας του βιοτόπου της αρκούδας: από τα στοιχεία του προγράμματος προκύπτει ότι μόνον το 22% της συνολικής έκτασης του βιοτόπου της αρκούδας στην Ελλάδα καλύπτει επαρκώς όλες τις ανάγκες του είδους, ενώ σε τρεις περιοχές (Νευροκόπι, Καστοριά, Μέτσοβο) η γεωγραφική συνέχεια του βιοτόπου είναι επισφαλής. Το ίδιο φαινόμενο παρατηρείται και σε διασυννοριακή κλίμακα.

Οι απώλειες βιοτόπου στην Πίνδο από δασικές πυρκαγιές για το 1997 ανέρχονται σε 38.250 στρέμματα ενώ το 1998 μόνο στον ορεινό όγκο του Σμόλικα καταστράφηκαν από πυρκαϊά 8.000 στρέμματα πρωτογενούς δάσους Μαύρης πεύκης. Τυλά-

χιστον 3 μεγάλα τεχνικά έργα απειλούν με καθολική υποβάθμιση και κατακερματισμό τον βίοτοπο της αρκούδας.

Για την αντιμετώπιση των παραπάνω προβλημάτων το πρόγραμμα προέβη: Σε λεπτομερή χαρτογράφηση και ανάλυση (με την βοήθεια του Γεωγραφικού Συστήματος Πληροφοριών) του συνόλου του βιοτόπου της αρκούδας στην Ελλάδα. Έχοντας εντοπίσει τα προβληματικά σημεία προχώρησε:

• Σε συνεργασία με τα τοπικά δασαρχεία, σε αναδασώσεις με είδη οπωροφόρων δένδρων (που αποτελούν τροφή για την αρκούδα). Συνολικά φυτεύθηκαν 15.000 δενδρύλλια.

• Σε παρεμβάσεις και νομικές ενέργειες για την αποτροπή των επιπτώσεων των μεγάλων τεχνικών έργων. Συγκεκριμένα: στην περίπτωση του τμήματος της Εγνατίας Οδού «Παναγιά-Γρεβενά» το πρόγραμμα, κατόπιν προσφυγής στο ΣτΕ, πέτυχε την ακύρωση της Υπουργικής απόφασης για την προβληματική χάραξη του οδικού άξονα. Αντίστοιχα στην περίπτωση του οδικού άξονα Δράμα-Νευροκόπι-Βουλγαρία και προκαλώντας την ενεργό παρέμβαση της Ε.Ε. το πρόγραμμα πέτυχε την προσθήκη μιας σήραγγας 500 μ. για την αποφυγή της αποκοπής του βιοτόπου σε νευραλγικό του τμήμα.

• Για την νομική κατοχύρωση σημαντικών περιοχών για την αρκούδα και την υπαγωγή τους σε ειδικό καθεστώς προστασίας, σύμφωνα με τον ν. 1650/86, εκπονήθηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος τρεις (3) Ειδικές Περιβαλλοντικές Μελέτες στην Ροδόπη και στην Πίνδο που υποβλήθηκαν στο ΥΠΕΧΩΔΕ για έγκριση. Η ζώνωση που προτείνεται αποβλέπει στο να διασφαλίσει το μέλλον τόσο της αρκούδας όσο και άλλων σημαντικών στοιχείων του φυσικού περιβάλλοντος στις περιοχές που μελετήθηκαν.

• Ειδικότερα, το Ζαγόρι αποτέλεσε αντικείμενο της μιας εκ των τριών Ειδικών Περιβαλλοντικών Μελετών. Τα αποτελέσματα παρουσιάστηκαν ήδη και στην Τοπική Αυτοδιοίκηση, ενώ τεύχη της Μελέτης έχουν σταλεί στους αρμόδιους τοπικούς φορείς. Με δεδομένη την πληθώρα προηγούμενων μελετών, ευελπιστούμε ότι η μελέτη αυτή θα αποτελέσει τον συνδετικό κρίκο για μία ισορροπημένη ανάδειξη και προστασία της περιοχής Ζαγορίου με την μοναδική φυσιογνωμία και φυσικό πλούτο.

• Τέλος δημιουργήθηκε ένα διεθνές δίκτυο συνεργασίας μεταξύ Ελλάδας και γειτονικών Βαλκανικών χωρών για την αντιμετώπιση του προβλήματος της διατήρησης των φυσικών βιοτόπων και πληθυσμών του είδους σε διασυννοριακή κλίμακα. Για την εκτίμηση των επιδράσεων των παραπάνω μέτρων στον πληθυσ-

μό και βίοτοπο της αρκούδας γίνεται συστηματική επιστημονική παρακολούθηση: Των πληθυσμιακών δεικτών με την μέθοδο της καταγραφής ιχνών και της αυτόματης φωτογράφισης. Της οικολογίας της αρκούδας με την μέθοδο της τηλεμετρίας που εφαρμόστηκε για πρώτη φορά στην Ελλάδα στο πλαίσιο του Προγράμματος ΑΡΚΤΟΣ. Της κατάστασης και εξέλιξης του βιοτόπου με την χρήση των Γεωγραφικών Συστημάτων Πληροφοριών.

► Για το πρόβλημα της έλλειψης ενημέρωσης και πληροφόρησης της κοινής γνώμης

Στο πλαίσιο μιας συγκεκριμένης επικοινωνιακής στρατηγικής με γνώμονα συγκεκριμένες ομάδες αναφοράς, το πρόγραμμα προχώρησε στην παραγωγή κατάλληλα διαμορφωμένης της Νομαρχιακής και Τοπικής Αυτοδιοίκησης (σάμπως και τι περνούσε από δαύτους;) και προώθησης της κοινωνικής αφασίας. Χαρακτηριστικά που φούντωσαν διαφορετικές κατηγορίες θεμάτων σχετικά με την αρκούδα το πρόγραμμα προχώρησε στις εξής καινοτομίες:

• Στην δημιουργία ενός πλήρους και αυτόνομου προγράμματος περιβαλλοντικής εκπαίδευσης (γνωστό ως το «βαλίστακι της αρκούδας») που διακινήθηκε ήδη για τις χρονιές 1997-98 και 1998-99 σε 1575 σχολικές τάξεις και 31.061 μαθητές της Α' βαθμιας και Β' βαθμιας εκπαίδευσης σε όλη την Ελλάδα.

• Στην δημιουργία του Κέντρου Ενημέρωσης για την Αρκούδα (στον Αετό Φλώρινας): πρόκειται για ένα πρότυπο Κέντρο Ενημέρωσης που αξιοποιεί τον συνδυασμό νέων τεχνολογιών και πρωτότυπων ενδεικτικών για την διεξοδική ενημέρωση του κοινού σχετικά με την αρκούδα.

Εν κατακλείδι το Πρόγραμμα ΑΡΚΤΟΣ υπήρξε η αφετηρία για την δημιουργία μιας πολύ σημαντικής υποδομής σε βάσεις δεδομένων, επεξεργασίας και επικοινωνίας, που η πανίδα και ειδικά η αρκούδα είχε (κι' εξακολουθεί να έχει) κάθε νόμιμο δικαίωμα να ζει στην ελευθερία, αγλίσταση κι' ελευθερία. Σ' αυτά τα πλαίσια αυτά διαμορφώθηκαν τον τόπο πλουσιοπάροχα με μέγιστο φιλελεύθερο διάθεσης στην αρκούδα κι' αυτή —στην πραγματικότητα της δικαιοδοσίας— η Αρκούδα.

Αντε τώρα, για τη θεία αυτή μέριμνα και για τα δικαιώματα και τις ευκαιρίες υπέρ των ζώων, της ισοπολιτισμικής μεταξύ αρκούδας και ανθρώπου υπάρεξαν του ζωϊκού και ζωϊκοφιλούς μας βασιλείου της περιοχής Ιωαννίνων-Ζαγορίου τόσο για την συμπαράστασή τους όσο και για την απερίγραπτη ομορφιά που τον ανθρώπινο αυτό το ατερίγγο περιβάλλοντα. Όπου με υπερχαρισμένα μέσα του τον αλιγύτορα ομορφότερο ορεινό του, ροκα-ροκάνος μεν, ασύδοτα και αερί-

Τέλος θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε θερμά όλους όσους συνέβαλαν σε αυτή την προσπάθεια και ειδικότερα τους φορείς και κατοίκους της περιοχής Ιωαννίνων-Ζαγορίου που με τη βοήθειά τους τόσο για την συμπαράστασή τους όσο και για την απερίγραπτη ομορφιά που τον ανθρώπινο αυτό το ατερίγγο περιβάλλοντα. Όπου με υπερχαρισμένα μέσα του τον αλιγύτορα ομορφότερο ορεινό του, ροκα-ροκάνος μεν, ασύδοτα και αερί-

Γ. Μερτζάνης/δρ. βιολογίας
Επιστημονικός υπεύθυνος Αρκτοζώου
Επιστημονικός Συντονιστής Προγρ.
ΑΡΚΤΟΣ (β' φάση)

ΣΥΣΤΗΜΑΤΙΚΟ ΠΟΓΚΡΟΜ ΕΙΣ ΒΑΡΟΣ ΤΗΣ ΑΡΚΟΥΔΑΣ (Εθνικό μας εύσημο: Η ασυδοσία)

του Φωκίωνα Καψάλη

Ursus arctos, ένα μεγαλοπρεπές μοναδικό για την ευρύτερη, τη διαρκή του ερευνητικότητα και προσηγορία για το υπεραντιπροσωπευτικό μη-ανθρώπινο ζώο που ζει σε 35.000.000 χρόνια τώρα δαμάσκει και κομίζει ανελλιπώς το δαμάσκει μας παλαιοεθνικό, οδεύει πλέον προς τον Κανάδα της ολολοχρωτικής εποχής, θύμα της γνωστής πια καταστροφής ολιγοζωίας, του παχυδερμίου της Νομαρχιακής και Τοπικής Αυτοδιοίκησης (σάμπως και τι περνούσε από δαύτους;) και προώθησης της κοινωνικής αφασίας. Χαρακτηριστικά που φούντωσαν διαφορετικές κατηγορίες θεμάτων σχετικά με την αρκούδα το πρόγραμμα προχώρησε στις εξής καινοτομίες:

παράνομες διαδικασίες κατασκευής, ορεινούς δρόμους. Δρόμοι, που έδωσαν την παραδοξολογία ευκαιρία στους εντοπιστές προελεύσεως Ζουλού, να διαπορευόμενοι λίαν ευχερώς παντού. Ήτοι, από τις υπώρειες των βουνών και τις υπήνεμες χαράδρες, ως τις κεραιονόστιες κορφές και τους ημίφωτους δρυμώνας. Προσβάλλοντας με την αδηφάγα κι' ανοίκεια συμπεριφορά τους, εκτός από το αυτονόητο και πρόδηλο λιντοόρισμα και την γεωλογική ή αισθητική αλλοίωση του τοπίου, και κάθε ζώσα ύπαρξη του, που κινάκενε και διαβίωσε ανέναντη και ασφαλή και πάνω. Σ' αυτές τις απρόβλεπτες προ τίνος Νεφελοκοκκινίες. Μόνον αυτό το απερίγραπτο Καρακατσουλίο, λόγω πνευματικής του οκνηρίας, αδυνατεί να συλλάβει τις ερημωτικές συνέπειες αυτών των περιττών δρόμων. Και βέβαια, σ' αυτό το άκρατο πογκρόμ εναντίον της πανίδας, της χλωρίδας, της Ιχθυοπανίδας και Ορνιθοπανίδας από τα εκτενέστερα παχύδερμα της τελευταίας εικοσαετίας, πως μπορούσε να εξαιρεθεί ο αντιπροσωπευτικότερος εκπρόσωπος του ζωικού μας βασιλείου, η αρκούδα, που λόγω υπερευαίσθησής της σ' εκκωφαντικές δραστηριότητες παρουσιάζεται πιο έκθετη και πιο ενάλωτη από κάθε άλλο ζωντανό;

Ελάχιστες ήδη παραμένουν ζωντανές, για να μας θυμίζουν, σχηματικά τουλάχιστον, το πέρασμά του μεγαλοπρεπούς αυτού θηλαστικού στον πλανήτη Γη. Ένα βραχύβιο βέβαια συγκριτικά με την αιωνιότητα πέρασμα, όπου η αρκούδα, εκτός από τη βιολογική της μέθεξη στις εξελικτικές διεργασίες της ζωής και την οντότητά της στον φυσικό της διάκοσμο, κατέ-

στη με τη σοφία της, το υπέρμετρο μητρικό της ένστικτο και τις αγαθές προθέσεις —παρά του επιβλητικού της όγκου— προς τον άνθρωπο, διδακτικό σύμβολο στ' αναγνώσματα της παγκόσμιας παιδικής μυθολογίας. Παρά την αβλαβή της όμως παρουσία, τις αθρόες χρηματοδοτήσεις της Ε.Ε. για διατήρησή της και τις οργανωμένες και μεθοδικότερες μάλιστα προσπάθειες του ΑΡΚΤΟΥΡΟΥ, που διαθέτει στους κόλπους του επιστήμονες πανευρωπαϊκής εμβέλειας, όπως τον βιολόγο Γεώργιο Μερτζάνη (Δνο Διδακτορικά Πανεπιστημίου Γκρενόμπλ), το μυθικό αυτό ζωντανό, άθυρμα και ινδαλμα εκατομμυρίων παιδιών του κόσμου όλου, που ορατόμενο ανάμεσα στις Δρυάδες και τις άλλες Νύμφες και τα παγανά του δάσους νοιώθει να σε κυριεύει ένα πρωτόγονο συναίσθημα δέους και θαυμασμού, τείνει κυριολεκτικά να εξαφανισθεί. Ελάχιστες ήδη παραμένουν ζωντανές...

Στα Γαλλικά Πυρηνάια έχουν απομείνει 7-10. Στην Ισπανία Καταβρογκικά όρη 13-20 ζώα. Ιταλικές Άλπεις λιγότερο από 5. Στην Ελλάδα, περιοχές Πίνδου - Κεντρικής Ροδόπης 130-160 και αντιπροσωπεύουν το 50% του συνολικού πληθυσμού του είδους στη Ν. Ευρώπη. Που όμως και αυτές χρονο με το χρόνο αποδεκατίζονται.

Συνηγορούμενοι προς τούτο, παραθέτουμε πρόσφατο (20-12-99) περιστατικό στην Καστοριάνη Κοινότητα, όπου σημειώθηκε θανατηφόρο τραύμα πυροβολίου σπλου, σε μία μεγάλη αρσενική αρκούδα, η οποία σιμωνόφωνα με τις ασχέρονες συνθήκες της, βρισκόταν σε προκαταρκτική φάση για τον χειμώνα λήθαργό της.

Στο σημείο πτώσεώς της, μοναδική πρόσβαση είναι ο «δασικός» (ή λαθροθηρευτικός;) δρόμος πάνω από τον οικισμό στον οποίο την ημέρα της αυτοψίας, εντοπίστηκαν περισσότερα από 24 αυτοκίνητα Κυνηγών 4x4!!!... Ενώ οι νόμιμοι κάτοικοι του χωριού, σε 30 περίπου ανενεργά άτομα. Υπομνησθήκαμε δε, ότι στην είσοδο του εν λόγω «δασικού» δρόμου έχει τοποθετηθεί με χονδύλια του Κοινοτικού Προγράμματος «ΑΡΚΤΟΣ» και με ευθύνη του Δασαρχείου Κοινότητας, ειδική μεταλλική μπάρα για ελεγχόμενη πρόσβαση τροχοφόρων και η οποία την ημέρα της αυτοψίας, όπως κι όλες τις προηγούμενες μέρες, δεν ήταν ασφαλισμένη από 1-11-99. Αν στ' αναφερόμενο περιστατικό προστεθούν τώρα και οι δύο αρ-

κούδες, που βρέθηκαν δηλητηριασμένες τον Αύγουστο στην τοποθεσία «Στάνη Κατσαρού» Δικόρφου Ζαγορίου, ίσως και μία της αυτής περιόδου στη Βορούσα Ζαγορίου, τότε αποχαιρέτισαμε το 2ο εξάμηνο της 2ας χιλιετίας («Μιλένιουμ» ντε) με 4 αρκούδες ολιγότερες.

Κλείνοντας λοιπόν αισίως το σημείωμά μας αυτό, παραμένει εκκρεμές το ερώτημά μας:

Ποιοί παραγόντες θάναι άραγε εκείνοι που θα συνεργήσουν ώστε τελικά να αντιστραφούν οι γκρίζες προοπτικές επιβίωσης της αρκούδας από τους μακελάρηδες ασύς της φάρμας, που κυριαρχεί η ανασχία, ο χρηματισμός, η ανοργανωσιά, καθώς και η πολύ βολική η ανεύθη νοοτροπία του ωχαδελφισμού;

Να υπολογίζει κανείς: — Στα λεϊψά από προσωπικό και μέσα Δασαρχεία και στις συναρμώδεις υπηρεσίες, που πέρα από τα εγγενή τους προβλήματα και τις προβληματικές αμοιβές, αντιμετωπίζονται από την καθεστηρική κομματική τάξη κι ως ψηφοθηρικά πρατήρια ποικίλων εκδουλεύσεων για προετοιμασία πελατείας!... — Ή να ελπίζει κανείς στους συγκεκριμένους «ευαχούστες», που αποκλειστική τους μέριμνα είναι η με κάθε απαιτητό τρόπο, διατήρησή τους στο Νάϊτ Κλαμπ της εξουσίας. Μα πως είναι δυνατόν άνθρωποι, που όχι μόνον δε νοιάστηκαν για το σφαγιασμό της Σερβίας από τα διαετραμμένα κτήνη της Νατοϊκής σπείρας, αλλά τουναντίον, με την υπογραφή τους —ως αστεία συνεταιρία— συνετέλεσαν κιόλας γι' αυτό το αποτρόπαιο κι αναίτιο έγκλημα, με τις χιλιάδες των εθνών θυμάτων, και θα νοιαστούν τώρα για τη σωτηρία της αρκούδας, ή και της φύσης γενικότερα, την οποία απομυζούν οι παρακαράκτες της ανάπτυξης, που γέμονται με τις ευλογίες της «παραέσλας» φυσικά τα κινδύλια της Ε.Ε.

Δρ. ΚΩΝ. ΤΣΙΜΟΠΟΥΛΟΣ
ΕΙΔΙΚΟΣ ΠΑΘΟΛΟΓΟΣ
ΔΙΔΑΚΤΩΡ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ
28ης Οκτωβρίου 49
Ιωάννινα
Τηλ. Ιατρείου 29.077
Τηλ. Οικίας: 29.177
Κινητό: 0932- 763632

ΟΔΟΠΟΡΙΚΟ

Νεγάδες

Κήποι: 23 του Απρίλη, Κυριακή των Βαΐων. Η γιορτή, που μας θυμίζει τη θριαμβευτική είσοδο του Χριστού στα Ιεροσόλυμα «επί πάλου όνου», ενώ ο λαός τον υποδέχεται κρατώντας και σείοντας Βάα!!

Κι εμείς, τη μέρα αυτή που αρχίζει η Μεγάλη Εβδομάδα των Παθών του Χριστού, αισθανόμαστε την ανάγκη να πάμε στις εκκλησίες, να κρατήσουμε τους κλάδους των Βαΐων, γιατί έτσι γαλουχηθήκαμε, ως Χριστιανοί Ορθόδοξοι, από τα παιδικά μας χρόνια.

Όμως τί κρίμα. Στο χωριό μας δεν είχαμε παπαρά, ή μάλλον για να ανιχνολογήσω, ο δικός μας παπάς εξυπηρετεί και το γειτονικό χωριό, τους Νεγάδες και έπρεπε αυτή τη μέρα να λειτουργήσει εκεί.

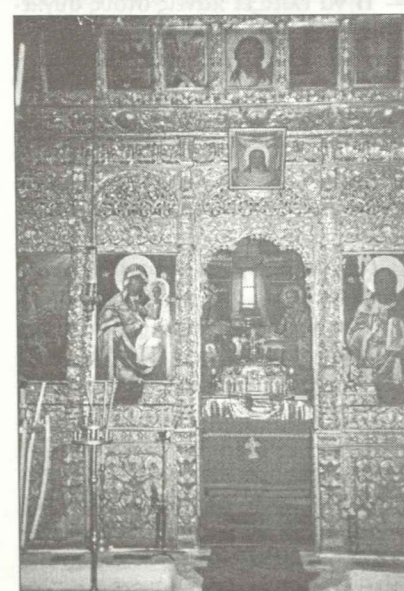
Γενικό δυστυχώς το κακό. Με την απομύληση των χωριών από τους κατοίκους, που τα τελευταία χρόνια στα παραμεθόρια και μερικά ορεινά, έχει πάρει τη μορφή ερήμωσης, εκτός από τα Σχολεία που κλείσανε από χρόνια, δεν υπάρχουν και παπαδάδες, ούτε και ψαλτάδες.

Ετσι λοιπόν, γιατί είχα και το λόγο μου, την Κυριακή των Βαΐων με ευχαρίστηση ξεκίνησα για τους Νεγάδες, όπου θα λειτουργούσε ο παπάς μας. Απόσταση από τους Κήπους 8 χλμ., ασφαλτόδρομος.

Ανοιξη προχωρημένη, αφού ο δεύτερος μήνας της πλησίαζε στο τέλος του, ο ήλιος έχει προχωρήσει αρκετά στην εκλειπτική ετήσια τροχιά του (αστρικό έτος), η μέρα ξεπέρασε τη νύχτα κατά μιάμιση ώρα, η θερμοκρασία ανέβηκε, η Φύση ξύπνησε από το χειμερινό της λήθαργο, οι μαργαρίτες άσπρες και κίτρινες χρωματίζουν τις παρυφές των δρόμων, πρασινίσαν τα διακόσματα της τεράστιας πλατείας του χωριού.

Οι αγριοκερασιές κι οι βυσινιές ολάνθιστες προκαλούν την προσοχή και το θαυμασμό, ενώ πάνω τους πλήθος υμενόπτερων κι οι μέλισσες απομυζούν το νέκταρ των λουλουδιών επιτελώντας μαζί και τη θεϊκή τους αποστολή, της επικοινωνίας και γονιμοποίησης.

Ψηλά στις ράχες της Πιτούνας, της

Ιερός Ναός Νεγάδων. Το κλίτος της Αγίας Τριάδας (Φωτό Κ.Δ.Χ.)

Αγίας Τριάδας, της Μεσαρράχης, στο Πολυγέρι, το δροσιστικό πρασίονισ, το γλυκό ανοιχτό πράσινο κάθε μέρα και κατεβαίνει χαμηλότερα. Όμως στην ποταμιά, στο Μεγαλιώτικο ποτάμι, μόνο οι Ιτιές ζωντανεύουν και ξεχωρίζουν η πρασινοκίτρινη πλατεία λωρίδα τους. Οι ψυχρές και βαρύτερες αέριες μάζες, καθώς συσσωρεύονται στην ποταμιά, δεν επιτρέπουν ακόμη να ξυπνήσει η Φύση.

Πρέπει να περάσει κι η Πρωτομαγιά και μέρες ακόμη, ν' ανέβει κι άλλο η θερμοκρασία για να εκπτυθούν τα φύλλα των δένδρων.

Μ' αυτές τις σκέψεις, φεύγοντας προς τους Νεγάδες, κάνω το σταυρό μου

στο εικόνισμα στον Άγιο και στρίβω αριστερά ακολουθώντας ένα μικρό ευθύγραμμο τμήμα και στη συνέχεια τον ελικοειδή δρόμο, ανάμεσα από το πυκνό δάσος των φυλλοβόλων πλατυφύλων στα Νεγαδιώτικα αμπέλια. Προσεκτικά με μικρή ταχύτητα, ανηφορίζω και παρατηρώ

Ο Τρισυπόστατος Ιερός Ναός των Νεγάδων. (Φωτό Κ.Δ.Χ.)

γύρω μου το τοπίο, που αλλάζει συνεχώς κι όσο πλησιάζω στο χωριό οργιάζει κυριολεκτικά το ανοικτό πράσινο κι η ποιικιλία της βλάστησης. Δεν βιάζομαι, προχωρώ αργά κι απολαμβάνω, αλλά Ζαν Ζακ Ρουσσώ*, το θάμα της Φύσης. Αγναντεύω δεξιά μου απέναντι από το Νεγαδιώτικο ποτάμι το δάσος στην πλαγιά μέχρι το Γελαδόσταλο και την Τσούκα και συγκεντρώνω την προσοχή μου στα διάσπαρτα βαθυπράσινα έλατα, που αργά και σταθερά, ενώ στα πρώτα τους χρόνια αποζητούσαν την προστασία των φυλλοβόλων πλατυφύλων, τώρα ψήλωσαν και με τη σκιά τους εκτοπίζουν το δάσος που τα προστάτευε!!

Σε λίγο κι ύστερα από μια στροφή, βλέπω κατάδρομα τα πρώτα σπείτια, ενώ μπροστά μου προβάλλει ο επιβλητικός όγκος του Ιερού Ναού των Νεγάδων. Δεξιά του μια ευρύχωρη πλατεία κι ένας περιτοιχισμένος πολυκλιδος πλάτανος.

Οι Νεγάδες! Ένα παλιό χωριό του Κεντρικού Ζαγορίου (ο πρώτος οικισμός το 1312) στην υψομετρική ζώνη των 1000 μ., συνολικής κοινοτικής έκτασης 18.400 στρεμ. με δάσος φυλλοβόλων πλατυφύλων και Μ. Πεύκης-Ελάτης.

Τώρα με το Νόμο Καποδίστρια οι Νεγάδες είναι Δημοτικό Διαμέρισμα του Δήμου Τύμφης. Ο οικισμός έχει έντονο παραδοσιακό χαρακτήρα, καλοκτισμένα λιθοκτίσματα σπείτια με στέγη μαυροπλακά, που εξορυσσάνταν στην περιοχή και κεντρικό καλντερίμι, που οδηγεί στην κυρίως πλατεία, το Μεσοχώρι. Κι εδώ η σκιά ενός θεόρατου πλάτανου κάνει δροσερό το καλοκαίρι στην πλακοστρωτή περιτοιχημένη και περιτοιχημένη πλατεία, όπου λειτουργεί και καφεενείο-αναψυκτηριό.

Η τριμελής Επιτροπή του Δημ. Διαμύτος με Πρόεδρο το συστατή νεαρό Λάκη Βουζουπλή ενδιαφέρεται για τα προβλήματα του χωριού. Αξιοσημείωτο είναι ότι τα μέλη της Επιτροπής κι άλλοι κάτοικοι και νέοι του χωριού κάνουν προσωπική εργασία για την καθαριότητα, τη συντήρηση και επισκευή του δικτύου της ύδρευσης κλπ.

Το χειμώνα οι κάτοικοι δεν ξεπερνούν τους δεκαπέντε, το καλοκαίρι όμως

κι άλλοι αρκετοί Νεγαδιώτες επιστρέφουν για ν' απολαύσουν τη δροσιά, το πράσινο και την ομορφιά του χωριού τους και να συντηρήσουν τα σπείτια τους.

Είχα πάει για πρώτη φορά στους Νεγάδες τη 10ετία του 1960, όταν ακόμη δεν είχε γίνει αυτοκινητόδρομος. Μια φορά

και άλλοι αρκετοί Νεγαδιώτες επιστρέφουν για ν' απολαύσουν τη δροσιά, το πράσινο και την ομορφιά του χωριού τους και να συντηρήσουν τα σπείτια τους. Είχα πάει για πρώτη φορά στους Νεγάδες τη 10ετία του 1960, όταν ακόμη δεν είχε γίνει αυτοκινητόδρομος. Μια φορά

και άλλοι αρκετοί Νεγαδιώτες επιστρέφουν για ν' απολαύσουν τη δροσιά, το πράσινο και την ομορφιά του χωριού τους και να συντηρήσουν τα σπείτια τους.

Είχα πάει για πρώτη φορά στους Νεγάδες τη 10ετία του 1960, όταν ακόμη δεν είχε γίνει αυτοκινητόδρομος. Μια φορά

και άλλοι αρκετοί Νεγαδιώτες επιστρέφουν για ν' απολαύσουν τη δροσιά, το πράσινο και την ομορφιά του χωριού τους και να συντηρήσουν τα σπείτια τους.

Είχα πάει για πρώτη φορά στους Νεγάδες τη 10ετία του 1960, όταν ακόμη δεν είχε γίνει αυτοκινητόδρομος. Μια φορά

και άλλοι αρκετοί Νεγαδιώτες επιστρέφουν για ν' απολαύσουν τη δροσιά, το πράσινο και την ομορφιά του χωριού τους και να συντηρήσουν τα σπείτια τους.

Είχα πάει για πρώτη φορά στους Νεγάδες τη 10ετία του 1960, όταν ακόμη δεν είχε γίνει αυτοκινητόδρομος. Μια φορά

και άλλοι αρκετοί Νεγαδιώτες επιστρέφουν για ν' απολαύσουν τη δροσιά, το πράσινο και την ομορφιά του χωριού τους και να συντηρήσουν τα σπείτια τους.

Είχα πάει για πρώτη φορά στους Νεγάδες τη 10ετία του 1960, όταν ακόμη δεν είχε γίνει αυτοκινητόδρομος. Μια φορά

και άλλοι αρκετοί Νεγαδιώτες επιστρέφουν για ν' απολαύσουν τη δροσιά, το πράσινο και την ομορφιά του χωριού τους και να συντηρήσουν τα σπείτια τους.

Είχα πάει για πρώτη φορά στους Νεγάδες τη 10ετία του 1960, όταν ακόμη δεν είχε γίνει αυτοκινητόδρομος. Μια φορά

και άλλοι αρκετοί Νεγαδιώτες επιστρέφουν για ν' απολαύσουν τη δροσιά, το πράσινο και την ομορφιά του χωριού τους και να συντηρήσουν τα σπείτια τους.

Είχα πάει για πρώτη φορά στους Νεγάδες τη 10ετία του 1960, όταν ακόμη δεν είχε γίνει αυτοκινητόδρομος. Μια φορά

και άλλοι αρκετοί Νεγαδιώτες επιστρέφουν για ν' απολαύσουν τη δροσιά, το πράσινο και την ομορφιά του χωριού τους και να συντηρήσουν τα σπείτια τους.

Είχα πάει για πρώτη φορά στους Νεγάδες τη 10ετία του 1960, όταν ακόμη δεν είχε γίνει αυτοκινητόδρομος. Μια φορά

και άλλοι αρκετοί Νεγαδιώτες επιστρέφουν για ν' απολαύσουν τη δροσιά, το πράσινο και την ομορφιά του χωριού τους και να συντηρήσουν τα σπείτια τους.

Είχα πάει για πρώτη φορά στους Νεγάδες τη 10ετία του 1960, όταν ακόμη δεν είχε γίνει αυτοκινητόδρομος. Μια φορά

και άλλοι αρκετοί Νεγαδιώτες επιστρέφουν για ν' απολαύσουν τη δροσιά, το πράσινο και την ομορφιά του χωριού τους και να συντηρήσουν τα σπείτια τους.

Είχα πάει για πρώτη φορά στους Νεγάδες τη 10ετία του 1960, όταν ακόμη δεν είχε γίνει αυτοκινητόδρομος. Μια φορά

και άλλοι αρκετοί Νεγαδιώτες επιστρέφουν για ν' απολαύσουν τη δροσιά, το πράσινο και την ομορφιά του χωριού τους και να συντηρήσουν τα σπείτια τους.

Είχα πάει για πρώτη φορά στους Νεγάδες τη 10ετία του 1960, όταν ακόμη δεν είχε γίνει αυτοκινητόδρομος. Μια φορά

χρησίτηση την Κυριακή των Βαΐων πήρε στους Νεγάδες.

Θα χρειάζομαι πολλές σελίδες να σας περιγράψω αυτό που βλέπει και αισθάνεται ο επισκέπτης και ιδιαίτερα ο εκκλησιαζόμενος σ' αυτό το Ναό. Μόνο με προσωπική επίσκεψη, σε ώρα λειτουργίας, όταν τα εννιά μανουάλια (ηλεκτρικό φως ευτυχώς δεν υπάγχει) είναι γεμάτα μ' αναμμένα κεριά, αισθάνεται το μεγαλείο του.

Εξωτερικά δημιουργεί την εντύπωση ενός μεγαλοπρεπούς Ναού με τα γραφικά προπύλαια, βόρεια και νότια και το ψηλό εξαώρονο καμπαναριό, ύψους 17 μ., με εντοιχισμένο παλιό χειροποίητο ρολόι, 200 χρόνων σήμερα.

Εσωτερικά πρόκειται για ένα τετράστιβο ορθογώνιο χώρο 534 τε. μ., που σου προκαλεί το θαυμασμό και το θρησκευτικό συναίσθημα.

Χρυσοποίκιλο ξυλόγλυπτο τέμπλο, πλούσιος διάκοσμος, ωραίες εικόνες και υπέροχες αγιογραφίες, που καλύπτουν όλους τους τοίχους. Ρυθμού Βασιλικής (χωρίς τρούλο), τρίκλιτος Ναός, τραπεζοστάτος με τρεις εισόδους βόρεια νότια και δυτική, με τρεις θραίες Πύλες. Στο Ιερό, αντίστοιχα προς τις θραίες πύλες και τρεις Αγίες Τράπεζες.

Το βορεινό κλίτος είναι της Αγίας Τριάδας, το κεντρικό του Αγίου Γεωργίου και το νότιο του Αγ. Δημητρίου.

Ο Ναός κτίστηκε, σύμφωνα με τις επιγραφές, την 3ετία 1792-1795, με χρηνοσύνη του έστευε σε σκανιά, ανάκει σε καρφία από τη Βεσσαρία της Ρωμανίας, ο ξενιτειμένος Νεγαδιώτης Χατζημάνης Γκίνου. Είχα λοιπόν την ευτυχία να εκκλησιασθώ την Κυριακή των Βαΐων σ' αυτό τον Ιερό Ναό, που λειτουργεί ο Παπα-Βαγγέλης με ψαλτάδες το ζεύγος Γ. Σάρρου από τους Κήπους.

Λίγοι, πολύ λίγοι δυστυχώς Νεγαδιώτες και μερικοί εμείς από τους Κήπους, πήραμε το αντίδοτο και τα Βάα από το χέρι του παπαρά μας.

Θα τελειώσω με την παρατήρησή μου, είναι μεγάλη ανάγκη να συντηρηθεί το γρηγορότερο ο Ιερός ναός των Νεγάδων.

Κεντρική είσοδος Ιερού Ναού Νεγάδων (Φωτό Κ.Δ.Χ.)

κι είναι κρίμα να μην εκδηλώνεται το απαιτούμενο ενδιαφέρον είτε από την Πολιτεία (Αρχαιολογική Υπηρεσία), είτε από το Δεσπότη μας. Πιστεύω ότι θα μπορούσε να ενταχθεί σε κάποιο Πρόγραμμα. Δόξα τω Θεώ, χριστιανικά υπάρχουν άφθονα... Γενούτο!

Ας ενυπνοήμε και του χρόνου να μας στε καλά!

Κήποι 10 Μαΐου 2000

Κώστας Δημ. Χριστοδούλου

* Ζαν Ζακ Ρουσσώ: Γάλλος φιλόσοφος και φυσιολόγος. Προτιμούσε να βόδιζε πεζός για ν' απολαμβάνει τη Φύση.

ΧΡΙΣΤΟΥ Δ. ΡΟΓΚΟΤΗ

«Το Γρεβενίτι στην Αντίσταση»

Καθιστημένα —αδικαιολόγητα— στο βιβλίο του φίλου Χρήστου Ρογκότη «Το Γρεβενίτι στην Αντίσταση». Όπως κι άλλες φορές διαβάζω βιβλία συμπατριωτών, που αναφέρονται στον τόπο μας, δεν κράτησα μέ-

μια τις εντυπώσεις μου, έτσι κι τώρα, αφού την ανάγκη να τις εξωτερικεύω, έβγαλα το παλιό μου κράτημα μέ-

μια τις εντυπώσεις μου, έτσι κι τώρα, αφού την ανάγκη να τις εξωτερικεύω, έβγαλα το παλιό μου κράτημα μέ-

μια τις εντυπώσεις μου, έτσι κι τώρα, αφού την ανάγκη να τις εξωτερικεύω, έβγαλα το παλιό μου κράτημα μέ-

μια τις εντυπώσεις μου, έτσι κι τώρα, αφού την ανάγκη να τις εξωτερικεύω, έβγαλα το παλιό μου κράτημα μέ-

μια τις εντυπώσεις μου, έτσι κι τώρα, αφού την ανάγκη να τις εξωτερικεύω, έβγαλα το παλιό μου κράτημα μέ-

μια τις εντυπώσεις μου, έτσι κι τώρα, αφού την ανάγκη να τις εξωτερικεύω, έβγαλα το παλιό μου κράτημα μέ-

μια τις εντυπώσεις μου, έτσι κι τώρα, αφού την ανάγκη να τις εξωτερικεύω, έβγαλα το παλιό μου κράτημα μέ-

μια τις εντυπώσεις μου, έτσι κι τώρα, αφού την ανάγκη να τις εξωτερικεύω, έβγαλα το παλιό μου κράτημα μέ-

μια τις εντυπώσεις μου, έτσι κι τώρα, αφού την ανάγκη να τις εξωτερικεύω, έβγαλα το παλιό μου κράτημα μέ-

μια τις εντυπώσεις μου, έτσι κι τώρα, αφού την ανάγκη να τις εξωτερικεύω, έβγαλα το παλιό μου κράτημα μέ-

μια τις εντυπώσεις μου, έτσι κι τώρα, αφού την ανάγκη να τις εξωτερικεύω, έβγαλα το παλιό μου κράτημα μέ-

μια τις εντυπώσεις μου, έτσι κι τώρα, αφού την ανάγκη να τις εξωτερικεύω, έβγαλα το παλιό μου κράτημα μέ-

μια τις εντυπώσεις μου, έτσι κι τώρα, αφού την ανάγκη να τις εξωτερικεύω, έβγαλα το παλιό μου κράτημα μέ-

μια τις εντυπώσεις μου, έτσι κι τώρα, αφού την ανάγκη να τις εξωτερικεύω, έβγαλα το παλιό μου κράτημα μέ-

μια τις εντυπώσεις μου, έτσι κι τώρα, αφού την ανάγκη να τις εξωτερικεύω, έβγαλα το παλιό μου κράτημα μέ-

μια τις εντυπώσεις μου, έτσι κι τώρα, αφού την ανάγκη να τις εξωτερικεύω, έβγαλα το παλιό μου κράτημα μέ-

μια τις εντυπώσεις μου, έτσι κι τώρα, αφού την ανάγκη να τις εξωτερικεύω, έβγαλα το παλιό μου κράτημα μέ-

μια τις εντυπώσεις μου, έτσι κι τώρα, αφού την ανάγκη να τις εξωτερικεύω, έβγαλα το παλιό μου κράτημα μέ-

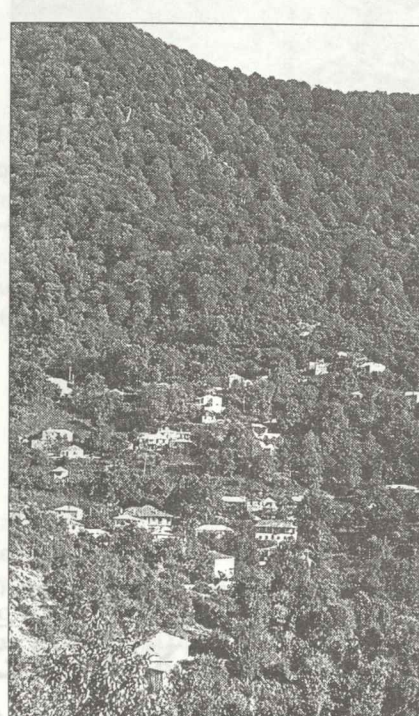
μια τις εντυπώσεις μου, έτσι κι τώρα, αφού την ανάγκη να τις εξωτερικεύω, έβγαλα το παλιό μου κράτημα μέ-

μια τις εντυπώσεις μου, έτσι κι τώρα, αφού την ανάγκη να τις εξωτερικεύω, έβγαλα το παλιό μου κράτημα μέ-

μια τις εντυπώσεις μου, έτσι κι τώρα, αφού την ανάγκη να τις εξωτερικεύω, έβγαλα το παλιό μου κράτημα μέ-

μια τις εντυπώσεις μου, έτσι κι τώρα, αφού την ανάγκη να τις εξωτερικεύω, έβγαλα το παλιό μου κράτημα μέ-

Αρχίζει την αφήγησή του από τη μεγάλη μέρα της 28ης Οκτώβρη του '40 με την έναρξη του Ελληνοϊταλικού πολέμου, αφού προηγουμένως φροντίζει να (μιας) πληροφορηθεί για την κατάσταση,

που επικρατούσε τότε στην Ευρώπη με την άνοδο του ναζισμού και του φασισμού, την κήρυξη του Β' Παγκόσμιου Πολέμου και την κυριαρχία των στρατευμάτων του Χίτλερ στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη. Ακόμη για την κατάληψη της Αλβανίας από τη φασισ-

μια τις εντυπώσεις μου, έτσι κι τώρα, αφού την ανάγκη να τις εξωτερικεύω, έβγαλα το παλιό μου κράτημα μέ-

μια τις εντυπώσεις μου, έτσι κι τώρα, αφού την ανάγκη να τις εξωτερικεύω, έβγαλα το παλιό μου κράτημα μέ-

μια τις εντυπώσεις μου, έτσι κι τώρα, αφού την ανάγκη να τις εξωτερικεύω, έβγαλα το παλιό μου κράτημα μέ-

μια τις εντυπώσεις μου, έτσι κι τώρα, αφού την ανάγκη να τις εξωτερικεύω, έβγαλα το παλιό μου κράτημα μέ-

μια τις εντυπώσεις μου, έτσι κι τώρα, αφού την ανάγκη να τις εξωτερικεύω, έβγαλα το παλιό μου κράτημα μέ-

μια τις εντυπώσεις μου, έτσι κι τώρα, αφού την ανάγκη να τις εξωτερικεύω, έβγαλα το παλιό μου κράτημα μέ-

μια τις εντυπώσεις μου, έτσι κι τώρα, αφού την ανάγκη να τις εξωτερικεύω, έβγαλα το παλιό μου κράτημα μέ-

μια τις εντυπώσεις μου, έτσι κι τώρα, αφού την ανάγκη να τις εξωτερικεύω, έβγαλα το παλιό μου κράτημα μέ-

μια τις εντυπώσεις μου, έτσι κι τώρα, αφού την ανάγκη να τις εξωτερικεύω, έβγαλα το παλιό μου κράτημα μέ-

μια τις εντυπώσεις μου, έτσι κι τώρα, αφού την ανάγκη να τις εξωτερικεύω, έβγαλα το παλιό μου κράτημα μέ-

μια τις εντυπώσεις μου, έτσι κι τώρα, αφού την ανάγκη να τις εξωτερικεύω, έβγαλα το παλιό μου κράτημα μέ-

μια τις εντυπώσεις μου, έτσι κι τώρα, αφού την ανάγκη να τις εξωτερικεύω, έβγαλα το παλιό μου κράτημα μέ-

μια τις εντυπώσεις μου, έτσι κι τώρα, αφού την ανάγκη να τις εξωτερικεύω, έβγαλα το παλιό μου κράτημα μέ-

μια τις εντυπώσεις μου, έτσι κι τώρα, αφού την ανάγκη να τις εξωτερικεύω, έβγαλα το παλιό μου κράτημα μέ-

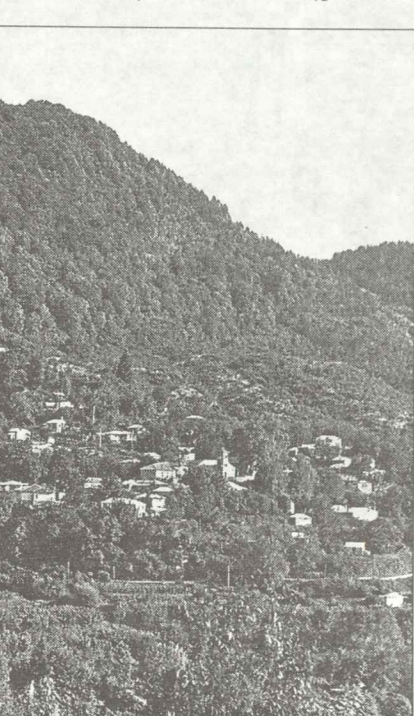
μια τις εντυπώσεις μου, έτσι κι τώρα, αφού την ανάγκη να τις εξωτερικεύω, έβγαλα το παλιό μου κράτημα μέ-

μια τις εντυπώσεις μου, έτσι κι τώρα, αφού την ανάγκη να τις εξωτερικεύω, έβγαλα το παλιό μου κράτημα μέ-

μια τις εντυπώσεις μου, έτσι κι τώρα, αφού την ανάγκη να τις εξωτερικεύω, έβγαλα το παλιό μου κράτημα μέ-

μια τις εντυπώσεις μου, έτσι κι τώρα, αφού την ανάγκη να τις εξωτερικεύω, έβγαλα το παλιό μου κράτημα μέ-

στική Ιταλία —σιτλέτο στο πλευρό μας— και τον τορπιλισμό της «Έλλης». Και αρχίζει σωστά από τη μέρα αυτή, γιατί υπήρξε η απαρχή του αγώνα για την Ελευθερία, της Αντίστασης του λα-

μια τις εντυπώσεις μου, έτσι κι τώρα, αφού την ανάγκη να τις εξωτερικεύω, έβγαλα το παλιό μου κράτημα μέ-

μια τις εντυπώσεις μου, έτσι κι τώρα, αφού την ανάγκη να τις εξωτερικεύω, έβγαλα το παλιό μου κράτημα μέ-

μια τις εντυπώσεις μου, έτσι κι τώρα, αφού την ανάγκη να τις εξωτερικεύω, έβγαλα το παλιό μου κράτημα μέ-

μια τις εντυπώσεις μου, έτσι κι τώρα, αφού την ανάγκη να τις εξωτερικεύω, έβγαλα το παλιό μου κράτημα μέ-

μια τις εντυπώσεις μου, έτσι κι τώρα, αφού την ανάγκη να τις εξωτερικεύω, έβγαλα το παλιό μου κράτημα μέ-

μια τις εντυπώσεις μου, έτσι κι τώρα, αφού την ανάγκη να τις εξωτερικεύω, έβγαλα το παλιό μου κράτημα μέ-

μια τις εντυπώσεις μου, έτσι κι τώρα, αφού την ανάγκη να τις εξωτερικεύω, έβγαλα το παλιό μου κράτημα μέ-

μια τις εντυπώσεις μου, έτσι κι τώρα, αφού την ανάγκη να τις εξωτερικεύω, έβγαλα το παλιό μου κράτημα μέ-

μια τις εντυπώσεις μου, έτσι κι τώρα, αφού την ανάγκη να τις εξωτερικεύω, έβγαλα το παλιό μου κράτημα μέ-

μια τις εντυπώσεις μου, έτσι κι τώρα, αφού την ανάγκη να τις εξωτερικεύω, έβγαλα το παλιό μου κράτημα μέ-

μια τις εντυπώσεις μου, έτσι κι τώρα, αφού την ανάγκη να τις εξωτερικεύω, έβγαλα το παλιό μου κράτημα μέ-

μια τις εντυπώσεις μου, έτσι κι τώρα, αφού την ανάγκη να τις εξωτερικεύω, έβγαλα το παλιό μου κράτημα μέ-

μια τις εντυπώσεις μου, έτσι κι τώρα, αφού την ανάγκη να τις εξωτερικεύω, έβγαλα το παλιό μου κράτημα μέ-

μια τις εντυπώσεις μου, έτσι κι τώρα, αφού την ανάγκη να τις εξωτερικεύω, έβγαλα το παλιό μου κράτημα μέ-

μια τις εντυπώσεις μου, έτσι κι τώρα, αφού την ανάγκη να τις εξωτερικεύω, έβγαλα το παλιό μου κράτημα μέ-

μια τις εντυπώσεις μου, έτσι κι τώρα, αφού την ανάγκη να τις εξωτερικεύω, έβγαλα το παλιό μου κράτημα μέ-

μια τις εντυπώσεις μου, έτσι κι τώρα, αφού την ανάγκη να τις εξωτερικεύω, έβγαλα το παλιό μου κράτημα μέ-

μια τις εντυπώσεις μου, έτσι κι τώρα, αφού την ανάγκη να τις εξωτερικεύω, έβγαλα το παλιό μου κράτημα μέ-

μια τις εντυπώσεις μου, έτσι κι τώρα, αφού την ανάγκη να τις εξωτερικεύω, έβγαλα το παλιό μου κράτημα μέ-

ται από το γινύ του. (Αλήθεια, πόσοι και πόσοι γιατροί —κι άλλοι— δεν περιμένουν ένα λόγο μνήμης και τιμής από τους επιγεγονένους!).

Οκτώβρης του '43. Η αντίσταση θρησύνει, το Γρεβενίτι στις δόξες του. Όμως τα γερμανικά στρατεύματα κινδυνεύουν. Γι' αυτό πραγματοποιούν μεγάλης κλίμακας εκκαθαριστική επιχείρηση. Τα χωριά Ανατολικού Ζαγορίου από το Βρυσόχωρι ως τα Ριζά φλέγονται: το Γρεβενίτι μαζί τους. Το ολοκαύτωμά τους! Μπροσ στην επερχόμενη λαίλαπα ο καθένας προσπαθεί να σώσει ό,τι μπορεί από την κινήτη περιουσία και τα εφόδιά του. Όλοι μαζί καταφεύγουν στα βουνά και τα δάση. Ξαν γυρίζουν σώοι, όλα ρημάδι. Άντε να γνωρίσεις στα αποκαθδια το σπίτι σου. Άντε να βγάλεις το χειμώνα γυμνός, άστεγος, άσιτος. Και με τους κατακτητές, νόρχονται και να ξανάρχονται εφτά φορές μετράει ο έφηβος, που ανδρώνεται μέσα στη φωτιά και τις κακουχίες — για να ολοκληρώσουν το καταστροφικό έργο τους.

Αυτό ήταν το Γρεβενίτι στην Αντίσταση, όπως το περιγράφει το τέκνο του με λεπτομέρειες και παραστατικότητα, που γίνεται εντονότερη για κείνον που γνωρίζει την τοπογραφία του και τα (όσα) πρόσωπα. Αυτή είναι η προσφορά του Γρεβενιτιού στην Ελευθερία: Αγώνας, θυσία, μεγαλείο!

Ο Χρ. Ρογκότης, δεν είναι ιστορικός, αλλά, όπως είπαμε, αφηγητής. Αφηγείται σπουδαία κοινά κατορθώματα και καταστάσεις, που και ο ίδιος έζησε έντονα και αφηγημένος γράφει ιστορία. Η μάλλον καταθέτει τη δική του συγκλονιστική μαρτυρία, συντάσσει ένα γνήσιο χρονικό χρησιμότητα και για όποιον επιχειρήσει να γράψει την ιστορία του τόπου μας αυτής της χρονικής περιόδου. Και αναγράφει τιμή τη γενετήριά του και τους ανθρωπώπους της. Η αφήγησή του λόγω της βιομαρτυρίας σφαιρικής της και του πλούσιου συναισθηματικού της έχει δύναμη, ενάργεια, παραστατικότητα και ζωηρό χρωματισμό που κάνουν το διάβασμα του βιβλίου έγτο

Νέα του τόπου μας

ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΤΟΥ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΟΜΙΛΟΥ «ΚΡΥΣΤΑΛΛΗΣ»

Ιλιές της λέκτορας της Φιλοσοφικής Σχολής του Παν/μίου Ιωαννίνων (κ' αυτή Ζαγορίσια) Αικατερίνης Ζαριδή σε

ποίηση Σουρή και Παπαντωνίου. Ευχόμεστε στο Λαογραφικό Όμιλο «ΚΡΥΣΤΑΛΛΗΣ», που έγινε πια 38 χρόνων να τα εκατοστήσει και να συνεχίσει την αξιολογία προσφορά του στον τομέα της λαογραφίας και της πολιτιστικής παράδοσης.

Στιγμιότυπο από την εκδήλωση όπου η λέκτορας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Κατερίνα Ζαριδή, απαγγέλλει Σουρή, έχοντας δεξιά της την Ερμηνεία Φωτιάδου και αριστερά της τον πιανίστα κ. Βασδέκη.

ογραφίας και της πολιτιστικής παράδοσης.

Β. Τ.

ΙΔΡΥΜΑ ΡΙΖΑΡΕΙΟΥ ΕΚΚΛ. ΣΧΟΛΗΣ

ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΣ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΣΟΔΩΝ-ΕΞΟΔΩΝ 1999

ΕΣΟΔΑ		ΕΞΟΔΑ	
ΚΕΦ 1	Ενοίκια Ακινήτων	741.520.761	
ΚΕΦ 2	Εσοδα από Καταθέσεις	8.433.604	
ΚΕΦ 3	Εσοδα από Μερίσματα Με τοχών	4.002.925	
ΚΕΦ 4	Εσοδα από Ι. Ναύ Αγ. Γεωργίου Αθηνών	5.391.600	
ΚΕΦ 5	Εσοδα από Εισφορές	-	
ΚΕΦ 6	Εσοδα Διάφορα	16.850.000	
ΚΕΦ 7	Εσοδα από Κληροδοτήματα στα Έσοδα Σχολής	8.647.562	
ΚΕΦ 8	Εσοδα από Δραστηριότητες στο Ζαγόρι	81.278.199	
	8.01 Πωλήσεις Χειροτεχνημάτων	20.043.212	
	8.02 Πωλήσεις Βιβλίων Πνευμ Κέντρ «Κ. Λαζαρίδης»	329.794	
	8.03 Χρηματοδότηση INTERREG για Αρχοντ. Πανταζή	26.991.110	
	8.04 Πωλήσεις Λευκάματος «ΤΑ ΙΩΑΝΝΙΝΑ»	5.914.083	
	8.08 Επιχορηγήσεις Υπουργείου Εθν. Οικονομίας	28.000.000	
ΚΕΦ 9	Εσοδα Διδ/ρίων Χαλανδρίου	16.789.830	
	9.02 Εσοδα Δωρεές εισπράξεις Ι. Ναού	2.689.830	
	9.04 Εσοδα κ/τος Δ. Στήνη	11.000.000	
	9.05 Εσοδα Δωρεές Τ. Μαρτσπούλου	3.100.000	
ΚΕΦ 10	Εσοδα Μαθητών από Κληροδοτήματα	8.000.000	
	10.02 Κληροδοτήματα Π. Στεφανίδη		
ΚΕΦ 11	Λοιπά Έσοδα		
	11.01 Έσοδα Εγγυήσεων		
	11.03 Εκποίηση Μετοχών		
ΚΕΦ 12	ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΣΧΟΛΗΣ	7.303.234	
ΚΕΦ 13	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΣΟΔΩΝ	898.217.715	
	ΖΗΜΙΕΣ ΧΡΗΣΗΣ (ΕΛΛΕΙΜΜΑ) 1999	25.190.356	
	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	923.408.071	
ΚΕΦ 1	ΕΞΟΔΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	8.508.723	
	10.100 Δαπάνες Συμβούλων	86.031.163	
	10.200 Μισθοδοσία Υπαλλ. Δ/σεως	16.230.692	
	10.300 Λειτουργικές Δαπάνες	11.771.027	
	10.400 Δαπάνες Ι. Ναού		
ΚΕΦ 2	ΕΞΟΔΑ ΑΚΙΝΗΤΩΝ	85.860.067	
ΚΕΦ 3	ΦΟΡΟΙ - ΤΕΛΗ κ.λ.π.	145.022.932	
ΚΕΦ 4	ΔΑΠΑΝΕΣ ΣΧΟΛΗΣ		
	40.100 Μισθοί Καθηγητών	68.197.709	
	40.200 » Προσωπικού	165.835.799	
	40.300 Έξοδα Μαθητών	44.843.023	
	40.400 Λειτουργικά Έξοδα Διδ/ρίων	41.489.708	
	40.500 Δαπάνες Βιβλιοθήκης	1.299.320	
	40.600 » Αποφοίτων	250.000	
	40.700 » Εκκλ. Ακαδημίας		
	40.800 » Ι. Ν. Διδ/ρίων	3.109.204	
ΚΕΦ 5	ΔΑΠΑΝΕΣ ΡΕΣ ΕΙΣ ΖΑΓΟΡΙ	244.958.704	
	50.101 Ριζάρειο Οικοτροφείο Μον/ρίου	60.874.743	
	50.102 Ριζάρειος Χειρ/νική Σχολή Μον/ρίου	119.312.142	
	50.103 Λαμπριάτικες Βιοτ/νική Σχολή Άνω Πεδινών Ζαγορίου	12.000.000	
	50.104 Γυμνάσιο-Λύκειο Τραπεζοπόρου (επίδοτ)	3.343.416	
	50.106 Κοινότητες Ζαγορίου	14.459.925	
	50.107 Πνευμ. Κέντρο Κ. Λαζαρίδης	5.500.000	
	50.108 Δημοτικό Σχολείο Μονοδενδρίου	248.624	
	50.109 Ι. Ναός Μονοδενδρίου	228.600	
	50.110 Επέκταση Κτηρίου ΡΧΣΜ	4.305.483	
	50.111 Αναπαλ/ση Πνευ. Κέντρ (Κ. Πανταζή) εις Μον/ρι	13.870.425	
	50.114 Διαμόρφωση αυλείου χώρου ΡΧΣΜ-ΡΟΜ	2.000.000	
	50.115 Υδρογεωλογική έρευνα εις περιοχή Μον/ρίου	2.805	
	50.116 Συμπλ. εργασίες εις καλ/ρίμι Μον/ρίου-Αγ. Παρασκ	8.812.514	
	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΞΟΔΩΝ	923.408.071	
	ΠΛΕΟΝΑΣΜΑ 1999		
	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	923.408.071	

ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

ΠΕΤΡΟΣ ΓΕΜΤΟΣ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΤΣΑΚΙΡΗΣ

ΚΩΝ. Α. ΦΑΦΑΛΙΟΣ

Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΚΩΝ. ΠΑΝΤΑΖΗΣ

Ο ΛΟΓΙΣΤΗΣ

ΣΤΑΜ. ΜΩΡΑΪΤΗΣ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ

ΑΡΙΣΤΗ

Στο φύλλο 264 του Απριλίου, παρουσιάσαμε μια ασυνήθιστη αβλεψή στην κοινωνία και παραθέσαμε το ορθό κείμενο:

— Το πρώτο τους αγόρι απέκτησε ο 432000 το ζεύγος Ορέστης Ζαροπούλου και Τζένη Παχαλάκη μόνον στην Αθήνα.

Τους ευχόμεστε να τους ζήσει και να είναι καλότυχο. Στους παππούδες και γιαγιάδες να μακροχρονίσουν για να το χαίρονται.

Το «Ζ» μας
Στ. Συκ.

ΣΠΑΓΓΕΛΟΙ

Νέοι

ΧΡΥΣΟΥΛΑ ΒΑΣΤΕΛΗ-ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ

Μια εξαιρετική έκδοση στο χώρο της Δοξιάς. Η οικοδόσυνά μας, μάς έφυγε για τις 12 Μαΐου 2000, πικραμένη από το πικρό ποτήρι του θανάτου.

Εξείναι ελαφρύ το Δοξιαστικό που την σκεπάζει. Στην αδελφή της Θέλα, στο σπίτι, στους Θεσσαλονικίους χωριούς μας και στους άλλους συγγενικά συλλυπητήρια.

Μιχάλης Κομπάρος

ΤΕΛΕ

Επισημότητα
— Ο Τάσος Μπάγκας, δεν υπήρξε. Εμφάνισε για πάντα από κοντά στις 23 Απριλίου και κηδεύτηκε στις 24 Απριλίου. Τα παιδιά του και οι συγγενείς, εκφράζουμε τα συλλυπητήριά μας.

Κούλα-Φίλιππος

Ευχαριστήριο

— Ευχαριστούμε θερμά όλους, όσους μας συμπαράσταναν στο μεγάλο πένθος μας, για το θάνατο του συζύγου, πατέρα, υιού, αδελφού και θείου.

Δημητρίου Μπάγκα

Η σύζυγος
και τα παιδιά του

ΗΛΙΟΧΩΡΙ

Συγχαρητήρια

— Τον Αντώνη Αθανασίου Γίτσα από το Ηλιοχώρι Ζαγορίου που έδωσε με επιτυχία εξετάσεις και πέρασε στο Φυσικό Τμήμα του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων συγχαίρουμε και του ευχόμεστε καλή επιτυχία στις σπουδές του.

Η οικογένεια
Γεωργίας Καρατζιά

ΜΟΝΟΔΕΝΔΡΙ

Θάνατος

— Στις 10 Μαΐου σε βαθύ γήρας απεβίωσε ο συμπατριώτης μας Βασίλειος Μπαλατσός και η κηδεία του έγινε την επομένη στη γενέτειρά του το Μονοδένδρι με τη συμμετοχή των συγγενών και φίλων.

Ας είναι αιωνία η μνήμη του.
Σ. Θ.

ΣΚΑΜΝΕΛΙ

Τιμητική διάκριση

— Την Κυριακή 7/5/2000, ημέρα που πανηγύριζε ο Ιερός Ναός Αγίου Νικολάου Κοπάνων, ο Ιερέας Άγγελος Σουκοβέλος από το Σκαμνέλι με τις ευλογίες του Σεβ. Μητ/νου Θεόκλητου τιμήθηκε με το Οφίκιο του Πνευματικού Πατέρα Εξομολογητή. Θερμά συγχαρητήρια.

«Ζ»

ΔΙΟΡΘΩΣΗ

Στο προηγούμενο τεύχος αριθμ. 264 και στη σελίδα 10, γράψαμε λανθασμένα το ονοματεπώνυμο του συνεργάτη μας. Το ορθόν είναι Δημήτριος Κωνσταντίνος, ο οποίος πέρασε απ' τα Γιάννινα προεπίστατος της 8ης Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων και τώρα διευθύνει το Βυζαντινό Μουσείο Αθηνών. Ο κ. Κωνσταντίνος έχει καταθέσει στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων διδακτορική διατριβή, η οποία εγκρίθηκε και αναμένεται να εκδοθεί.

Οφειλόμενη ενημέρωση

Τους ευχαριστούμε τους στίχους του εμβλητικού «Πάνω 'κει της Πίνδου» προς τιμήν του ήρωα Συνταγματάρχη Κ. ΔΑΒΑΚΗ.

Η ενημέρωση των αναγνωστών του περιοδικού μας (τεύχος 263, Μαΐου 2000), κάνω γνωστό ότι σύμφωνα με επιστολή του Παπινγκώτη, σε πολεμική διαθεσιμότητα, κ. Βασ. Αρχιμανδρίτη, τους στίχους του επικού παιάνα και επικεφαλίδα, έγραψε ο Αντισυνταγματάρχης Κ. Γκακούλος.

Ο κ. Βασίλει, ευχαριστούμε πολύ.

Κ. Δ. Χ.

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ

«ΑΣΧΗΜΙΑ ΚΑΙ ΔΥΣΟΣΜΙΑ ΣΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΩΝ ΚΗΠΩΝ ΖΑΓΟΡΙΟΥ»

3 Μαΐου 2000
Κήποι Ζαγορίου

Η παρούσα επιστολή-διαμαρτυρία αφορά στην ύπαρξη ενός οικοπέδου στο χωριό Κήποι Ζαγορίου το οποίο ανήκει στην ιδιοκτησία συνταξιούχου εμπόρου της οδού Λόρδου Βύρωνος στα Ιωάννινα.

Το οικόπεδο αυτό ευρίσκεται στο κεντρικότερο και σε ένα από τα ωραιότερα σημεία του χωριού· επί το σαφέστερον: δίπλα ακριβώς από το οίκημα στο οποίο στεγάζεται το Αστυνομικό Τμήμα της περιοχής και στο ύψος της ξακουστής βρύσης του Καλέντζη. Επιπλέον, αξίζει να σημειωθεί ότι δεκάδες επισκέπτες-τουρίστες διέρχονται καθημερινά από το σημείο αυτό, καθώς κατευθύνονται προς την κεντρική εκκλησία του χωριού.

Η φυσική όμως θέση του περιού ο λόγος οικοπέδου βρίσκεται σε απόλυτη δυσαρμονία με την «εμφάνιση» που αυτό παρουσιάζει. Το οικόπεδο είναι περιφραγμένο με σόματα και τσίγκους. Εντός του οικοπέδου υπάρχουν τρία —ιδιαιτέρως επιθετικά και ενίοτε επικίνδυνα για τους περαστικούς— σκυλιά τα οποία ανήκουν σε αστυνομικό της περιοχής. Η απουσία της στοιχειώδους —έστω— περιποίησης και καλ-λωπισμού του οικοπέδου εκ μέρους του ιδιοκτήτη του είναι εμφανέστατη: η παντελής έλλειψη καθαριότητας, η συνολική κατάσταση αχαλάρωσης και των σκύλων είναι οι χαρακτηριστικότερες ενδείξεις.

Επιγραμματικά, και με τον κίνδυνο —χωρίς βέβαια να είναι στις προθέσεις μου— να θεωρηθώ ρατσιστής θα έλεγα ότι η συνολική εικόνα του οικοπέδου θυμίζει τσαντίρι Τσιγγάνων. Παρ' όλα αυτά όμως και πα-
ρά τις προφορικές μας παρα-
κλησίες και διαμαρτυρίες προς τον ιδιοκτήτη του οικοπέδου, προς τον ιδιοκτήτη των σκυ-
λιών και προς τον πάρεδρο του διαμερίσματος Κήπων του Δήμου Τύμφης για την απομά-
κρυνση των σκυλιών και τον καθαρισμό του οικοπέδου, ου-
δείς μέχρι σήμερα ευαισθητο-
ποιήθηκε να προβεί στις δέου-
σες ενέργειες, ούτως ώστε να εξαλειφθεί η ασχήμια και η δυ-
σοσμία από το κέντρο του χω-
ριού.

Ελπίζοντας στην άμεση πα-
ρέμβαση των αρμοδίων, σας ευ-
χαριστώ για τη φιλοξενία.

Με τιμή
Ιωάννης Τσεκούρας
Κήποι Ζαγορίου

Αγάπη για το περιβάλλον σημαίνει προστασία και καθαριότητα για να μπορεί ο άνθρωπος κατά κύριο λόγο να ζει αρμονικά ενταγμένος σε αυτό. Στην προκειμένη περίπτωση όμως μιλούμε αποκλειστικά και μόνο για προκλητική αδιαφορία η οποία μεταφράζεται στην εκτροπή σκύλων για το κυνήγι αγριοχοίρων κατά τη χειμερινή περίοδο, με άλλα λόγια οι σκοποί είναι καθαρά ιδιοτελείς.

Ελπίζοντας στην άμεση πα-
ρέμβαση των αρμοδίων, σας ευ-
χαριστώ για τη φιλοξενία.

Με τιμή
Ιωάννης Τσεκούρας
Κήποι Ζαγορίου

Κήποι Ζαγορίου

ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ - ΔΑΡΕΥΕΣ - ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

ΑΣΠΡΑΓΓΕΛΟΙ

— Η Εκκλησιαστική Επιτροπή του Ιερού Ναού Κοιμήσεως Υπεραγίας Θεοτόκου του χωριού μας, θερμά ευχαριστεί την Ιοκάστη Ζεκίνα για την προσφορά ενός Ιερού Ευαγγελίου εις μνήμην του συζύγου της Ιωάννη.

ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΣ

— Αντί στεφάνου στη μνήμη της Αγλαΐας Βλαστού, κατατέθηκαν την Εκκλησιαστική Επιτροπή Ελαφοτόπου τα παρακάτω ποσά:

- α) οικογένεια Δημητρίου Τόμου 60.000 δρχ.
- β) οικογένεια Παντελή Τόμου και Σπυρίδωνα Τζουλάφη 30.000 δρχ.
- γ) Ευθύμιος Ταμπακόπουλος 10.000 δρχ.
- δ) Ευλαλία Λιόγκα 5.000 δρχ.
- ε) Μαρίνα Τζόκα 5.000 δρχ.
- στ) Αλκιβιάδης Ντιναλέξης 5.000 δρχ.

Η Εκκλησιαστική Επιτροπή

ΚΑΤΩ ΣΟΥΔΕΝΑ

— Στη μνήμη του γιατρού Δημήτρη Μιχ. Τζιόβα, η Αφροδίτη Ξένου από την Αθήνα, πρόσφερε στο Μ.Ε. Σύλλογο το ποσό των 50.000 δραχμών.

Θερμά ευχαριστήρια.

— Στη μνήμη του πρόσφατα αποβιώσαντος **Μιχάλη Μουτσόπουλου**, η προσφορά των 400.000 δραχμών προς τον Μ.Ε. Σύλλογο για δένδροφυτεύσεις στη γενέτειρά του, αναλυτικά έγινε από τους:

- Νίκη Μ. Μουτσόπουλου 100.000
 - Χαρ/πος Μ. Μουτσόπουλος 100.000
 - Αδαμάντιος και Αικατερίνη Μουτσόπουλου 50.000
 - Άννα Μ. Μουτσόπουλου 50.000
 - Αλίκη Φορμάκη 50.000
 - Χάρης και Νίνα Λαμπρίδη 25.000
 - Νίκη και Πέτρος Αγγέλης 25.000
- (Στο προηγούμενο τεύχος, εκ παραδρομής, η προσφορά απεδόθη συνολικά στον καθηγητή Χαράλαμπο Μουτσόπουλο).

ΣΚΑΜΝΕΛΙ

— Η κυρία Φρειδερίκη Τζούρδα στη μνήμη του πολυαγαπημένου συζύγου της Νέστορα Τζούρδα, με τη συμπλήρωση (10) δέκα χρόνων από το θάνατό του προσέφερε στον Ιερό Ναό Αγίων Αποστόλων Σκαμνελίου (50) πενήντα χιλιάδες.

— Εις μνήμην του αγαπημένου μας Μιχαήλ Γενναδίου που συμπλήρωσε (2) δύο χρόνια από το θάνατό του κατέθεσε στον Ιερό Ναό Αγ. Αποστόλων, η κυρία Φρειδερίκη Τζούρδα το ποσό των (20) είκοσι χιλιάδων δρχ.

— Η Ειρήνη Δάνου κατέθεσε το ποσό των (20) είκοσι χιλιάδων εις μνήμην της αδελφής Ευγενία Σαγιάνου Ζαρουχιώτη.

— Ο Άρης Τσουμάνης εις μνήμην γονέων, προσέφερε είκοσι χιλιάδες (20.000) δρχ. στον Ιερό Ναό Αγ. Αποστόλων.

Ο ταμίας
Σουκοβέλος Απόστολος

ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΕΙΣΦΟΡΑ

30.000

Μαρτίνη-Μαλετσίδου Χρυσούλα

20.000

Αρβανίτης Ιωάννης (2)
Ζηκοπούλου Άρτεμη
Καζαντζή Γλυκερία (2)
Κώστας Βασίλειος
Τζούρδα Φρειδερίκη
Φλώρος Αχιλλέας

7.000

Πίπης Γεώργιος (Λάρισα)

5.000

Ζωΐδου Αλεξάνδρα
Καραντζάς Γεώργιος
Μασούρας Αλέξανδρος
Μασούρας Ιωάννης
Μασούρας Κων/νος
Νουσιάδη Σοφία
Οικονόμου Παντελής
Σβώλου Ασπασία
Τόλογλου Φιλομήλα
Τριανταφύλλου Βασιλική
Τσουμάνης Θεόδωρος
Φλώρος Αριστείδης

4.000

Κων/νου Μιχαήλ

ΣΗΜ.: Οι μέσα σε παρένθεση αριθμοί, δηλώνουν τα έτη πληρωμής.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

12.000

Καραγεώργης Ευάγγελος (4)

6.000

Δαλκαβούκης Γεώργιος (2)
Καλογήρου Ναπολέων (2)
Κοντοδήμος Κων/νος (2)
Μίσσιος Δημήτριος (2)
Σταμούλης Ηλίας (2)

3.000

Βαλαδήμας Δημήτριος
Βαρζώκα Αγγελική
Βασδέκης Νεοπτόλεμος
Βλάχος Γεώργιος
Βογιάς Αλέξιος
Δήμου Κων/νος
Καβάγιας Γεώργιος
Καφέτσιου-Κον/νίδου Βασιλεία
Κοντογιάννης Κων/νος
Κουκομελίσσης Κων/νος
Κούρας Χάρης
Κώτσια Ηλέκτρα
Λέκκα Ρωξάνη
Μακρή Ευρίκλεια
Μανθόπουλος Δημήτριος
Μανθόπουλος Κων/νος
Μπίκα-Πρωτόπαππα Κούλα
Παπαδημητρίου Κων/να
Πατεράκης Εμμανουήλ
Πατεράκης Τούλης
Πισίρης Νίκος
Πρωτόπαππα Αναστασία
Σκουκίδου-Ασπιώτη Ειρήνη
Σκράπη Παρασκευή
Σιουσίουπουλος Αθανάσιος
Σταμούλης Κων/νος
Τσαούση Έρρικα
Τσαούση-Βαγγελή Ρένα

ΣΗΜ.: Οι μέσα σε παρένθεση αριθμοί, δηλώνουν τα έτη πληρωμής.

«ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ»

Ιδρυτής:
ΚΙΜΩΝ ΚΥΡΙΑΖΗΣ

★
Ιδιοκτήτης - Εκδότης:
ΙΣΤΟΡΙΚΗ
ΚΑΙ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗ
ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΖΑΓΟΡΙΟΥ

Η ΠΡΩΤΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ

ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ
ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ ΣΤΑΘΗΣ
ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
ΒΑΡΖΩΚΑΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ
ΓΙΑΝΝΑΚΟΣ ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ
ΤΖΙΟΒΑΣ ΦΡΙΕΟΣ
ΤΣΑΟΥΣΗΣ ΛΕΩΝΙΔΑΣ

Η ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

1. ΒΑΡΖΩΚΑΣ ΒΥΡΩΝ
2. ΓΕΠΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
3. ΖΑΡΙΑΝ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ
4. ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΣΑΒΒΑΣ
5. ΚΥΡΙΑΖΗΣ ΚΑΛΥ
6. ΜΕΡΤΖΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
7. ΝΤΙΝΑΛΕΞΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ
8. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗΣ ΘΑΝΑΣΗΣ
9. ΣΥΚΙΩΤΗΣ ΣΤΑΥΡΟΣ
10. ΤΖΙΟΒΑΣ ΒΑΣΙΛΗΣ
11. ΤΣΕΚΟΥΡΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνος για το Νόμο:

ΑΠΟΣΤ. Κ. ΝΤΙΝΑΛΕΞΗΣ
Πρόεδρος Ι.Λ.Ε.Ζ.
Ν. Ζέρβα 2 - Ιωάννινα, Τηλ. 30170

Υπεύθυνος Υλης:

ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΖΙΟΒΑΣ
Αργυρινών 16 - ΙΩΑΝΝΙΝΑ
Τηλ. 27.105

Στο ρεπορτάζ:

Κ. Δ. Χριστοδούλου

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ:

Συνδρομές, εισφορές, εμβάσματα:
Περιοδικό «Το ΖΑΓΟΡΙ μας»
Σίνα 4 Ιωάννινα 454 44
και Μυροποταλίο
ΚΑΛΥ ΚΥΡΙΑΖΗ
Λόρδου Βύρωνος 21
Ιωάννινα 45444.
Κατώτερη ετήσια
συνδρομή δρχ. 3.000
Για το εξωτερικό δρχ. 6.000
ή 20 \$ ΗΠΑ

ΔΙΕΚΠΕΡΑΙΩΣΗ
ΙΩΑΝΝΑ ΦΑΝΙΚΑ - ΠΑΝΤΑΖΗ

★
Τυπογραφεία:
Γ. ΔΟΥΒΑΛΗ
Ε. ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ Ο.Ε.
28ης Οκτωβρίου 41 (Στοά Καμνιά)
Τηλ. 20.544 - 27.845
Ιωάννινα 454 44

ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ
ΣΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΜΑΣ

— Ο κ. Λώλης Ιωάννης και η οικογένειά του 20.000 δρχ., στη μνήμη Δημητρίου Μπάγκα, συζύγου της Μερόπης Μπάγκα-Γαρούφη, από τη Βίτσα Ζαγορίου.

— Οι κ.κ. Ασπασία και Θάλεια Σβώλου 10.000 δρχ. στη μνήμη του αδελφού τους Γιάννη Σβώλου, που σκοτώθηκε στρατιώτης στον ελληνοϊταλικό πόλεμο.

— Ο κ. Τσαούσης Λεωνίδας 10.000 δρχ.

— Η κ. Βαρζώκα Ελισσάβετ 5.000 δρχ.